

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

POGOJI ZA PRIDOBITEV POKOJNINE

Kandidatka: Božana Šutić
Številka indeksa: 04032623

Mentor: prof. dr. Zvone Vodovnik

Ljubljana, december 2008

POVZETEK

Tako v Evropi kot v Sloveniji so pokojninski sistemi v zadnjih petnajstih letih doživeli korenite spremembe. Prejšnjim pravnim ureditvam PIZ je sledila temeljita reforma sistema v letu 1999. Sedanji sistem pokojninskega zavarovanja v Sloveniji temelji na tristebnem sistemu. Sestavljen je iz obveznega in dodatnega pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi osebnih varčevalnih računov. Nov sistem v prvem stebru ohranja dosedanji dokladni sistem financiranja ter skozi drugi in tretji steber uvaja nov naložbeni sistem. Pogoji upokojevanja so se v obveznem pokojninskem zavarovanju zaostрили (podaljšala se je upokojitvena starost, znižala pokojninska osnova za starostno pokojnino, podaljšalo se je število let za izračun pokojninske osnove). Dodatno pokojninsko zavarovanje je vse bolj aktualno. Njegov namen je, da si zaposleni že v svojem aktivnem delovnem obdobju privarčujejo dodatno pokojnino.

Ključne besede: pokojninski sistemi, pokojninska reforma, tri stebri sistem, pogoji upokojevanja, dodatno pokojninsko zavarovanje

SUMMARY

Pension systems in Europe and in Slovenia have undergone dramatic changes during the last fifteen years. Previous laws of the PIZ were followed by a radical reform of the system in 1999. The current system of pension insurance in Slovenia is based on the three pillar system. It consists of compulsory, supplementary pension and disability insurance and pension and disability insurance on the basis of personal savings accounts. The new system retains the current pay-as-financing in the first pillar and introduces a new investment system through the second and third pillar. The terms and conditions of retirement in the compulsory pension insurance have tightened (the retirement age has extended, the pension base for old-age pension has reduced, the number of years to calculate the pension base has extended). Supplementary pension insurance is becoming increasingly topical. Its purpose is to make employees in their active work period save an additional pension.

Keywords: pensions, pension reform, three pillar system, conditions of retirement, the additional pension scheme

KAZALO

POVZETEK.....	II
SUMMARY.....	III
1 UVOD	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN OPIS PROBLEMA, KI JE PREDMET RAZISKAVE	1
1.2 NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE	1
1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE	2
1.4 PREDVIDENE METODE RAZISKOVANJA.....	2
2 SOCIALNA VARNOST, SOCIALNO ZAVAROVANJE, SOCIALNO VARSTVO.....	3
2.1 SOCIALNA VARNOST.....	3
2.2 SISTEMI SOCIALNE VARNOSTI	5
2.2.1 Bismarckov model – (korporativen model oziroma model kontinentalne Evrope)	5
2.2.2 Beveridgeov model (liberalni ali univerzalni model).....	5
2.2.3 Skandinavski model (socialdemokratski model).....	6
2.3 SOCIALNO ZAVAROVANJE	6
2.4 SOCIALNO VARSTVO	7
2.5 NAČELA SOCIALNE VARNOSTI	8
2.5.1 Načelo enotnosti socialne varnosti	8
2.5.2 Načelo vzajemnosti in solidarnosti	8
2.5.3 Načelo univerzalnosti	9
2.5.4 Načelo demokratičnosti ter privatizacije	9
2.5.5 Načelo zakonitosti	9
2.5.6 Načelo nezastarljivosti, neodtujljivosti in spoštovanja pridobljenih pravic...	10
2.5.7 Načelo varstva pravic iz socialne varnosti.....	10
3 PRAVNI VIRI NA PODROČJU POKOJNINSKIH SISTEMOV	11
3.1 MEDNARODNI PRAVNI VIRI	11
3.2 DOMAČI PRAVNI VIRI	11
3.2.1 Ustava RS	11
3.2.2 Zakon o socialnem varstvu	12
3.2.3 Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju	12
4 VZROKI ZA KRIZO POKOJNINSKIH SISTEMOV	13
4.1 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE	13
4.2 PREVISOKA RAVEN PRAVIC.....	15
4.3 VISOKA BREZPOSELNOST.....	15
4.4 PREDČASNO UPOKOJEVANJE	16

5 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI PRED NJENO REFORMO.....	17
5.1 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI PRED LETOM 1945	17
5.2 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI PO LETU 1945.....	17
5.3 ZNAČILNOSTI POKOJNINSKEGA SISTEMA V SLOVENIJI PRED REFORMO	18
6 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI PO REFORMI	20
6.1 POKOJNINSKA REFORMA V SLOVENIJI V LETU 1999	20
6.2 TRI STBERNI POKOJNINSKI SISTEM.....	21
6.2.1 I. steber: obvezno zavarovanje	21
6.2.2 II. steber: obvezno in prostovoljno dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje.....	24
6.2.3 III. steber: prostovoljno zavarovanje – individualno.....	24
6.3 OBLIKE FINANCIRANJA POKOJNINSKIH SISTEMOV	25
6.3.1 Dokladni sistem	25
6.3.2 Naložbeni sistem	25
6.4 OBLIKE POKOJNINSKIH SISTEMOV	26
6.4.1 Javni pokojninski sistem.....	26
6.4.2 Zasebni pokojninski sistem.....	26
6.4.2.1 Poklicni pokojninski načrt.....	27
6.4.2.2 Osebni pokojninski načrt.....	27
7 POGOJI ZA PRIDOBITEV POKOJNINE.....	28
7.1 STAROSTNA POKOJNINA.....	28
7.1.1 Splošno.....	28
7.1.2 Pogoji za pridobitev pravic	28
7.1.3 Znižanje starostne meje.....	29
7.1.4 Pokojninska osnova	30
7.2 INVALIDSKA POKOJNINA.....	30
7.2.2 Pogoji za pridobitev pravice do invalidske pokojnine	32
7.2.3 Poklicna rehabilitacija	32
7.2.4 Pravica do premestitve in nadomestila	33
7.2.5 Pravica do dela s skrajšanim delavnim časom.....	34
7.3 VDOVSKA POKOJNINA	34
7.3.1 Splošni pogoji na strani umrlega zavarovanca	34
7.3.2 Pogoji za pridobitev vdovske pokojnine.....	36
7.4 DRUŽINSKA POKOJNINA	36
7.4.2 Pogoji za pridobitev pravice do družinske pokojnine.....	36
7.4.2.1 Otroci.....	37
7.4.2.2 Starši.....	38
7.4.2.3 Bratje in sestre.....	38
7.5 DELNA POKOJNINA	39
7.6 DRŽAVNA POKOJNINA.....	39
7.6.1 Splošno.....	39
7.6.2 Kdo lahko pridobi državno pokojnino	40
7.6.2.1 Starostni pogoj.....	41
7.6.2.2 Pogoj bivanja.....	41

8 STATISTIČNI PODATKI O PREJEMNIKIH POKOJNIN IN VIŠINI POKOJNIN	43
9 ZAKLJUČEK	48
LITERATURA	51
VIRI	53
SEZNAM SLIK IN TABEL	55
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORICE	56

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN OPIS PROBLEMA, KI JE PREDMET RAZISKAVE

Mnogo držav se sooča z resnimi problemi pokojninskih sistemov. Vzrokov za nastale težave je več, vendar je najpomembnejši vzrok demografski dejavnik. Pričakovana starost prebivalstva je opazno vse višja in stopnja rodnosti vse nižja. Zvestno se strokovnjaki lotevajo sprememb, ki bi omilile finančno nestabilnost sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja zaradi zmanjšanja prihodkov in povečanja odhodkov. Stabilnost sistema bi lahko ohranili na več načinov, in sicer z zmanjšanjem pravic, povečanjem prispevne stopnje, ali celo s spremembo sistema financiranja. Potrebno znanje iz področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter s tem povezanih spoznanj glede pogojev za pridobitev pokojnine danes, lahko pridobite z branjem moje diplomske naloge.

1.2 NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE

Namen in cilj diplomskega dela je skozi obravnavano literaturo in virov pridobiti znanje na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Glavna tema diplomskega dela je ugotovitev kakšni so »pogoji za pridobitev pokojnine«. Tema je vzbudila moje zanimanje, da ugotovim kakšni so pogoji za pridobitev pokojnine danes in kakšni bodo v prihodnosti. Prav tako predpostavljam, da bodo v prihodnosti pokojnine manjše in, da se bo zakon na tem področju še spremenil.

Cilji:

- definirati termine, obravnavane v nalogi,
- predstaviti področja socialne varnosti, socialnega zavarovanja, socialno varstvo za lažje razumevanje obravnavanega področja,
- prikazati pravne vire na področju pokojninskega zavarovanja,
- predstaviti pokojninski sistem v splošno, dve obliki financiranja – dokladni in naložbeni sistem
- predstaviti dve obliki pokojninskega sistema – javni in zasebni sistem,
- analizirati vzroke, zaradi katerih je prišlo do reforme pokojninskega zavarovanja,
- prikazati pokojninski sistem pred reformo iz leta 1999,
- prikazati izvedbo in cilje pokojninske reforme ter glavne novosti, ki jih je prinesla v sistemu pokojninskega zavarovanja v Sloveniji, ki naj bi dolgoročno zagotavljal ustrezno življenjsko raven upokojencev in
- prikazati pogoje za pridobitev pokojnine.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE

Področje pokojninskega in invalidskega zavarovanja je urejeno z zakonom in drugimi predpisi. Predpostavljam, da se ti predpisi v času moje raziskave ne bodo bistveno spremenili.

Predpostavljam tudi, da bodo pokojnine v prihodnosti tako majhne, da bodo imeli ljudje le za golo preživetje, če ne bodo varčevali že v času delovne dobe. Ravno tako predpostavljam, da bo v prihodnosti kar nekaj sprememb glede pokojninske reforme, preden bo le-ta končana.

1.4 PREDVIDENE METODE RAZISKOVANJA

Pri pisanju diplomskega dela bom uporabljala različno strokovno literaturo in druge pravne vire.

K diplomski nalogi bom pristopala z deskriptivnim pristopom. Metode, ki jih bom uporabljala v okviru deskriptivnega pristopa so:

- metoda deskripcije – to je postopek opisovanja dejstev, procesov in pojavov;
- komparativna metoda - to je postopek primerjanja enakih ali podobnih dejstev, pojavov;
- metoda kompilacije – je postopek povzemanja opazovanj, spoznanj, stališč, sklepov in rezultatov drugih avtorjev in
- zgodovinska metoda – je postopek, s pomočjo katerega na podlagi različnih literatur spoznavamo to, kar se je v preteklosti zgodilo.

2 SOCIALNA VARNOST, SOCIALNO ZAVAROVANJE, SOCIALNO VARSTVO

2.1 SOCIALNA VARNOST

»Potreba po varnosti je ena od temeljnih človekovih potreb. Ljudje so sposobni predvidevati bodoče dogodke, ki jih prizadenejo, in se nanje pripraviti. Pripraviti se je mogoče predvsem za primer materialnega pomanjkanja. Zato nekateri avtorji menijo, da je socialna varnost v bistvu materialna varnost.¹«

Socialna varnost je širok pojem. Vsebuje pojem socialnega zavarovanja in socialnega varstva. Pod pojmom socialnega zavarovanja razumemo sklop ukrepov, ki dajejo socialno varnost v najširšem pomenu besede pri začasni zadržanosti od dela, invalidnosti, starosti ali smrti (zdravstveno zavarovanje, pokojninsko in invalidsko zavarovanje), socialno varnost pa predstavljajo ukrepi s katerimi pomagamo ljudem, ki brez pomoči širše družbene skupnosti ne morejo zadovoljevati svojih življenjskih potreb².

»V najširšem smislu je dobil pojem socialne varnosti mednarodno veljavo s tako imenovano filadelfijsko deklaracijo Mednarodne organizacije dela iz leta 1944. Socialna varnost je torej, ob upoštevanju konvencij mednarodne organizacije dela, prišla v nov pojem, ki prerašča zgolj ožji pojem socialnega zavarovanja, tako da ga vključuje, hkrati širi krog uporabnikov in kritje socialnih primerov ter konzumira tudi pojem socialno varstvo. Socialna varnost je torej celovit sistem, ki naj bi zavaroval prebivalstvo pred izgubo dohodka zaradi bolezni, brezposelnosti, starosti, smrti, zagotovil ustrezno zdravstveno varstvo, prispeval družinam k vzgoji otrok, postavil temelje zagotovljenemu minimumu eksistence ter predvidel ukrepe in način pokritja različnih socialnih primerov³«.

Definicija socialne varnosti v najširšem smislu obsega pokritje vseh socialnih primerov, vključno s primeri socialne ogroženosti ali pomanjkanja, ne glede na to ali se sistem uresničuje v okviru socialnih zavarovanj ali socialnega varstva. Taka definicija je v bistvu podlaga za opredelitev, da je posamezna država socialna država.

---

¹ Glej Kavar Vidmar, 2003, str. 2

² Glej Cvetko, 1992, str. 7

³ Glej Kalčič, 1996, str. 16 -17

Med ključne teme socialne varnosti v Sloveniji spadajo razvoj trajnostnih, učinkovitih in pravičnih sistemov financiranja socialne varnosti v okolju, kjer je moč pričakovati nadaljnje staranje prebivalstva⁴.

Republika Slovenija ima, kot socialna država (2. člen Ustave RS), že v Ustavi določbo, da imajo pod pogoji določenimi z zakonom, državljani pravico do socialne varnosti⁵.

---

⁴ Verbič, Majcen, van Nieuwkoop, 2005

⁵ Cvetko, 2000, str. 13

2.2 SISTEMI SOCIALNE VARNOSTI

Sisteme socialne varnosti najbolj smiselno razlikujemo po obsegu in kvaliteti socialnih pravic, ki jih nudijo prebivalcem. Obstaja pa nekoliko bolj teoretično razlikovanje sistemov socialne varnosti, ki razlike išče tako po zgodovinskem razvoju kot po ideoloških opredelitvah. »Tako lahko v skladu s klasifikacijo Esping – Andersona sisteme socialne varnosti razvrstimo v tri osnovne modele, ki delijo evropske države v tri različne vrste držav blaginje: Bismarckov model, skandinavski model in Beveridgeov model⁶«.

2.2.1 Bismarckov model – (korporativen model oziroma model kontinentalne Evrope)

Bismarckov sistem javnega pokojninskega zavarovanja prihaja iz Nemčije. Nastal je leta 1889. Poimenovali so ga po ustanovitelju, nemškemu kanclerju Ottu von Bismarcku. Glavne značilnosti tega sistema so, da država v sam sistem posega v skromnem obsegu, vendar pa je obseg pravic iz socialne varnosti razmeroma visok.

Sistem se pretežno financira s prispevki, ki jih vplačujejo tako delodajalci kot delojemalci; višina pokojnine je v veliki meri odvisna od preteklih dohodkov posameznika. Obseg pravic, ki se zagotavljajo z dohodkovnim in premoženjskim preizkusom, pa je zelo skromen. Za Bismarckov sistem javnega pokojninskega zavarovanja je značilna visoka raven pokojnin.

Slovenijo uvrščamo v to skupino, ker so prispevki delodajalcev in delojemalcev še vedno prevladujoč finančni vir socialnega zavarovanja.

2.2.2 Beveridgeov model (liberalni ali univerzalni model)

Beveridgeov model imenujemo po angleškem reformatorju Beveridgeu. Leta 1942 je bilo objavljeno Beveridgejevo poročilo s priporočilom o združitvi vseh vrst javnih socialnih zavarovanj v enoten sistem, ki naj zagotavlja socialne pravice za pokrivanje minimalnih življenjskih potreb vsem, ki nimajo drugih virov dohodka.

Ta model prevladuje v Veliki Britaniji, določene elemente tega modela pa najdemo na Nizozemskem, v Belgiji in v mediteranskih državah.

---

⁶Glej Stanovnik, 2004, str. 181-212

2.2.3 Skandinavski model (socialdemokratski model)

Skandinavske države so razvile svoj model, imenovan skandinavski model, ki je zelo posnemal značilnosti Beveridge sistema. Za ta model je značilen visok obseg državnega intervencionizma, ki izhaja iz davčnih prihodkov; prispevki tvorijo le manjši del prihodkov v teh sistemih. Obseg pravic je sorazmerno visok. Večina pravic iz sistema socialne varnosti je univerzalnih, izvirajo že iz naslova državljanstva. Sistemi vključujejo tudi sistem socialnega zavarovanja, ki zaposlenim zagotavlja še dodaten obseg pravic.

2.3 SOCIALNO ZAVAROVANJE

Socialno zavarovanje je kot sistem zagotavljanja materialne varnosti zaposlenih delavcev in njihovih družinskih članov neločljiv segment socialne varnosti ter obsega predvsem dajatve iz naslova osebnih in ekonomskih zavarovalnih rizikov. To so storitve in dajatve iz zdravstvenega zavarovanja (denarna nadomestila in drugi denarni prejemki zaradi začasne zadržanosti iz dela), iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (pokojnina in drugi denarni prejemki za primer starosti, invalidnosti in smrt) ter iz zavarovanja za primer brezposelnosti (denarna nadomestila, denarna pomoč).

»S pojmom socialno zavarovanje opredeljujemo sistem, ki zagotavlja določene dajatve v štirih primerih rizikov, in sicer⁷:

- v primeru bolezni,
- v primeru starosti,
- v primeru invalidnosti in
- v primeru smrti.«

Pomembna značilnost socialnega zavarovanja je kombinacija socialnih in zavarovalnih kriterijev. Socialna zavarovanja se praviloma financirajo iz prispevkov zavarovancev, zato imenujemo te sisteme prispevne oziroma kontributivne.

Zavarovanci si v socialnem zavarovanju vzajemno zagotavljajo materialno in socialno varnost za primer bolezni, invalidnosti, starosti, smrti in v drugih zavarovanih primerih za vsakega posebej in vzajemno eden za drugega tako, da vsi vplačajo prispevke, pravice pa uveljavijo le tisti zavarovanci, ki so izpolnili pogoje.

---

⁷ Glej Novak in Cvetko, 2005, str. 18

Po načelu solidarnosti se sredstva socialnega zavarovanja prerazporejajo tako, da zavarovanci z višjimi dohodki prispevajo za tiste z manjšimi dohodki. Materialna in socialna varnost se ne glede na vplačane prispevke zagotavlja tudi zavarovancem, ki zaradi invalidnosti ali drugih zavarovanih primerov niso mogli dopolniti tako dolgega zavarovalnega obdobja, da bi zbrali zadosti prispevkov za svoje preživljanje v času, ko ne bodo mogli več delati. Socialno zavarovanje jemlje bogatim in daje revnim. Pravimo, da ima prerazporeditveno funkcijo.

2.4 SOCIALNO VARSTVO

Socialno varstvo je mreža programov in ukrepov države za reševanje socialne problematike prebivalstva ter zajema dejavnosti, ki so namenjene reševanju socialnih stisk in težav posameznikov in skupin prebivalstva, ter dejavnosti posameznika in skupin.

»Pri socialnih dajatvah se uporablja načelo delitve po potrebi in se daje pomoč v mejah potrebnosti prizadete osebe. O potrebnosti odloča pristojni organi po svoji presoji, pri tem pa upoštevajo tudi finančne možnosti nosilca socialnega varstva, kar je v praksi običajno lokalna skupnost za osebe na svojem območju⁸.«

Navedeni sistem se financira iz lokalnih sredstev ali iz proračuna, ne pa iz prispevkov, zato ga v ekonomskem pomenu besede označujemo kot ne-prispevnega oziroma ne-kontributivnega.

Za sistem socialnega varstva sta značilni dve vrsti dajatev in sicer:

1. Dajatev v naravi, ki se zlasti uporablja za primere starih in onemoglih, otrok brez staršev, za telesno in duševno prizadete osebe in podobno. Torej za tiste, ki potrebujejo pomoč zaradi svojega osebnega stanja ter niso zajeti v sistem zavarovanja.
2. Denarna dajatev, ki je predvidena za tiste posameznike ter družine, ki nimajo dovolj sredstev za preživljanje. V vsaki državi zakon ali drugi predpis določi mejo dohodkov na posameznika, ki so nujno potrebni za preživetje. Kadar posameznik te meje ne dosega, je upravičen do denarnih dajatev.

---

⁸ Glej Novak in Cvetko, str. 19, 2005

2.5 NAČELA SOCIALNE VARNOSTI

Temeljna načela na področju socialne varnosti v vsaki državi so vsebovana že v ustavi države. Oblikovana so tako, da upoštevajo ustavne temelje in druge sorazmerno abstraktne pravne norme, ki so običajno urejene v uvodnih določilih zakonskih in drugih predpisov. Med najpomembnejša temeljna načela pri nas štejemo načela enotnosti, vzajemnosti in solidarnosti, univerzalnosti, demokratičnosti ter privatizacije, zakonitosti, nezastavljivosti, neodtujljivosti in spoštovanja pridobljenih pravic ter načelo varstva pravic iz socialne varnosti.

2.5.1 Načelo enotnosti socialne varnosti

Načelo enotnosti socialne varnosti zahteva, da se razvija enovit sistem, ki skrbi za socialni položaj posameznika.

Enotnost sistema socialne varnosti ima temelje v Ustavi RS, ki državi nalaga dolžnost organiziranja elementov sistema socialne varnosti tako, da se ob tem uveljavi ustavno načelo socialne države. Ustava nalaga državi dolžnost, da zagotovi vsakomur minimalne socialne pravice ter organizira izvirno službo, ki to nalogo izvaja.

2.5.2 Načelo vzajemnosti in solidarnosti

»Načelo vzajemnosti in solidarnosti v sistemu socialne varnosti označuje naravno razmerje med udeleženci socialnih razmerij v zvezi z zagotavljanjem sredstev za delovanje sistema ter uživanjem pravic⁹.«

Načelo vzajemnosti zajema prispevke posameznika za socialno varnost. Delež prispevkov se določi glede na njegov dohodek, uživanje pravic posameznika pa je odvisno od njegovih dejanskih potreb in ne od višine njihovega dohodka.

Načelo solidarnosti poudarja, da je vsakomur priznana pravica, da se mu iz javnih sredstev zagotavljajo najnujnejše življenjske dobrine, če iz objektivnih razlogov ne more sam ustrezno sodelovati pri zagotavljanju sredstev za socialno varnost s plačevanjem ustreznih davčin¹⁰.

---

⁹ Glej Vodovnik, 2004, str.158

¹⁰ Vodovnik, 2004, str. 158

2.5.3 Načelo univerzalnosti

Zasnova socialne varnosti temelji na ideji razvijanja popolne, splošne oziroma univerzalne skrbi za posameznika. Načelo univerzalnosti se pri pravnem urejanju socialnih pravic kaže v tem, da se socialne pravice postopoma širijo.

» Načelo univerzalnosti zagotavlja sistem varnosti, ki zajema vse delavce in njihove družinske člane s kmetijskim prebivalstvom in osebami svobodnih poklicev vred ter vse socialne primere, ki ogrožajo eksistenčna sredstva omenjenih skupin, zlasti v primerih nesposobnosti za delo, kadar dela ni moč dobiti in v primerih smrti hranilca družine¹¹.«

2.5.4 Načelo demokratičnosti ter privatizacije

S kogentnimi predpisi je urejena zlasti organiziranost posameznih podsistemov socialne varnosti ter obseg in pogoji za uveljavljanje pravic. To velja zlasti za obvezna socialna zavarovanja, manj pa za prostovoljna zavarovanja. Pri obveznih socialnih zavarovanjih in socialnem varstvu prevladuje torej avtoritarno urejanje socialnih razmerij s predpisi, a se tudi na teh področjih pojavljajo elementi demokratičnosti. Kažejo se zlasti v pravicah udeležencev socialnih razmerij, da aktivno soodločajo pri upravljanju posameznih področij socialne varnosti.

Za razvoj socialne povezanosti v svetu in pri nas je značilen proces postopne privatizacije socialnega zavarovanja. V okviru socialnih zavarovanj lahko udeleženci sami odločajo o organiziranju sistema zavarovanja, upravljanju tega sistema ter določanju kriterijev za uveljavljanje pravic¹².

2.5.5 Načelo zakonitosti

»Načelo zakonitosti je značilno za pravna razmerja s prevladujočimi elementi javnega prava pred elementi zasebnega prava. Jedro vsebine tega načela je, da so ključni elementi pravnih razmerij urejeni s konkretnimi obveznimi pravnimi normami, katerih uporabe udeleženci razmerij ne morejo izključiti. Volja udeležencev teh razmerij je sorazmerno manj odločilna. Avtonomija udeležencev teh razmerij je omejena, zato je zakonitost v teh razmerjih eno izmed temeljnih načel.¹³«

Pravni viri, ki urejajo sistem socialne varnosti, so različni. To so mednarodnopravni in interni pravni viri heteronomnega (državnega) in avtonomnega prava (norme oblikujejo udeleženci razmerij).

---

¹¹ Glej Novak in Cvetko, str.36, 2005

¹² Vodovnik, 2004, str. 160

¹³ Glej Vodovnik, 2004, str. 160

2.5.6 Načelo nezastarljivosti, neodtujljivosti in spoštovanja pridobljenih pravic

Načelo nezastarljivosti pomeni, da pravice iz socialne varnosti, ki jih zavarovanec pridobi s tem, ko so ob nastopu socialnega rizika izpolnjeni z zakonom določeni pogoji na njegovi strani, ne zastarajo. Osebne pravice, med katere spadajo tudi socialne pravice, ne zastarajo. Zastarajo pa premoženjske pravice, če jih nosilec ne uveljavi pravočasno.

Načelo neodtujljivosti pomeni, da so pravice v socialni varnosti osebne pravice ter jih ni mogoče odtujiti ali prenesti na drugo osebo. Ne velja pa za dospele terjatve, ki izvirajo iz pravice do dajatev ali ugodnosti na področju socialne varnosti; te je moč odtujiti.

Načelo spoštovanja pridobljenih pravic iz socialne varnosti pravi, da posameznik pridobi pravice v skladu z zakonodajo, ki velja v času uveljavljanja pravice. So njegove osebne pravice in v sistemu socialne varnosti velja, da se te pravice spoštujejo tudi v naprej¹⁴.

2.5.7 Načelo varstva pravic iz socialne varnosti

» Načelo varstva pravic iz socialne varnosti, po določilih 25. člena Ustave RS pravi, da je vsakomur zagotovljena pravica do pritožbe ali pravnega sredstva proti odločbam nosilcev javnih pooblastil, s katerimi ti odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih. Ustava določa, da sta osebam zagotovljena sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin in pravica do odprave posledic njihove kršitve¹⁵.« Torej v primeru, ko je posamezniku kršena njegova pravica iz socialne varnosti, ki ima svoje temelje v zakonu, lahko uveljavlja varstvo te pravice.

---

¹⁴ Novak, 2005, str. 39

¹⁵ Glej Vodovnik, 2004, str. 157

3 PRAVNI VIRI NA PODROČJU POKOJNINSKIH SISTEMOV

3.1 MEDNARODNI PRAVNI VIRI

Mednarodni pravni viri s tega področja so akti mednarodnih organizacij, kot univerzalni akti, ter bilateralne in multilateralne pogodbe med posameznimi državami. Posebej pomembni so akti Organizacije združenih narodov (OZN) in akti Mednarodne organizacije dela (MOD). Za področje socialne varnosti je najpomembnejša Konvencija št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti, ki je tudi najpomembnejša izmed konvencij na tem področju. Konvencija opredeljuje splošne pojme s področja socialne varnosti, minimalno varstvo na področju zdravstvenega varstva, nadomestila za čas bolezni, dajatve za čas brezposelnosti, dajatve za starost, dajatve za primer invalidnosti in dajatve družinskim članom v primeru smrti hranitelja družine.

Na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja so pomembne naslednje konvencije:

Konvencija MOD št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti,
Konvencija MOD št. 128 o invalidskih, starostnih in družinskih dajatvah,
Konvencija MOD št. 121 o dajatvah za nesreče pri delu in poklicne bolezni,
Konvencija MOD št. 159 o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

»Pomembna je tudi Socialna listina Sveta Evrope – Evropska socialna lista, ki ureja pravice do socialne varnosti, in sicer tako, da napotuje na uporabo Konvencije MOD št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti¹⁶.«

»Pomemben je tudi Evropski kodeks o socialni varnosti, ki v svojem petem delu opredeljuje dajatve za starost, ki jih morajo zagotoviti države podpisnice¹⁷.«

3.2 DOMAČI PRAVNI VIRI

3.2.1 Ustava RS

Ustava Republike Slovenije je prvi in najpomembnejši domači pravni vir na področju socialne varnosti, saj v drugem členu določa, da je Slovenija socialna država. Kar pomeni, da so njeni instituti urejeni tako, da zagotavljajo vsaj minimum socialne varnosti.

---

¹⁶ Glej Uradni list RS, Mednarodne pogodbe, št. 7/99

¹⁷ Glej Uradni list RS, Št 29/2003.

Sistem socialne varnosti v državi temelji na načelu nacionalne solidarnosti. Kar pomeni, da naj bi vsak državljan prispeval določena sredstva od svojega dohodka za kritje raznih dajatev, naturalnih ali denarnih¹⁸.

3.2.2 Zakon o socialnem varstvu

»Zakon o socialnem varstvu je temeljni zakon na področju sociale. Ureja različne oblike državne pomoči, dodeljevanje raznih sredstev za primer socialne ogroženosti, določa pogoje in merila za upravičevanje do teh pravic ter ureja izvajanje dejavnosti na tem področju. Zakon pri nekaterih oblikah te pomoči napotuje na uporabo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Tudi državna pokojnina je, kot socialnovarstveni institut, urejena v tem zakonu¹⁹.«

3.2.3 Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

»Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, kot je v veljavi danes, je bil sprejet leta 1999, v uporabo pa je stopil leta 2000. Ta zakon je temeljni pravni vir na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, z njim se je končala reforma celotnega sistema, ki se je začela v letu 1996²⁰.«

Besedilo zakona iz leta 2000 je bilo novelirano; spremembe in dopolnitve so bile nujne zaradi nekaterih nejasnosti v zakonu ter uskladitev z drugimi zakoni, ki so bili sprejeti kasneje.

»Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji obsega²¹:

- obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti;
- obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja;
- pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov.«

---

¹⁸ Žirovnik, 2002

¹⁹ ZSV-UPB1, Uradni list RS, 36704, str. 4256

²⁰ ZPIZ-1, Uradni list RS, št. 106/99, 72/00, 124/00, 109/01

²¹ ZPIZ-1, 1. člen

4 VZROKI ZA KRIZO POKOJNINSKIH SISTEMOV

4.1 DEMOGRAFSKE SPREMEMBE

Daljša življenjska doba je privilegij sodobnega časa, ki pomeni veliko, a obenem povzroča visoke stroške tako posamezniku kot tudi državi.

»Pred stotimi leti večina ljudi ni dočkala niti 60 let starosti, danes pa lahko človek v razvitih industrijskih državah pri 65 letih pričakuje, da bo živel še 15 ali celo 20 let. V letih 1990 je znašal delež ljudi, starejših od 60 let v državah OECD 18%, do leta 2030 pa se bo povečal na 30%²².«

V večini razvitih držav se rodnost zmanjšuje, podaljšuje pa se pričakovana življenjska doba. Tovrstno demografsko gibanje, vse večja brezposelnost, se je država lotila reševanja težave s predčasnim upokojevanjem odvečne delovne sile. Posledično je naraščalo število upokojenih in s tem se je vse bolj bremenila pokojninska blagajna, saj je takratni sistem temeljil na PAYG (pay-as-you-go) sistemu.

Tabela 1 Starostna struktura prebivalstva Slovenije po projekcijah prebivalstva 2001-2036 (v %)

Leto	Starost	Varianta projekcije			
		Konstantna	Nizka	Srednja	Visoka
2001	0-14	15,7	15,7	15,7	15,7
	15-64	70,1	70,1	70,1	70,1
	65+	14,1	14,1	14,1	14,1
2011	0-14	13,7	13,6	13,6	13,8
	15-64	70,7	70,6	70,6	70,5
	65+	15,6	15,8	15,8	15,8
2021	0-14	12,7	12,1	12,6	13,6
	15-64	67,8	67,6	67,2	66,5
	65+	19,4	20,3	20,2	20
2036	0-14	10,8	9	11,5	13,2
	15-64	64,3	63,1	61,5	60,8
	65+	24,9	27,9	26,9	26,1

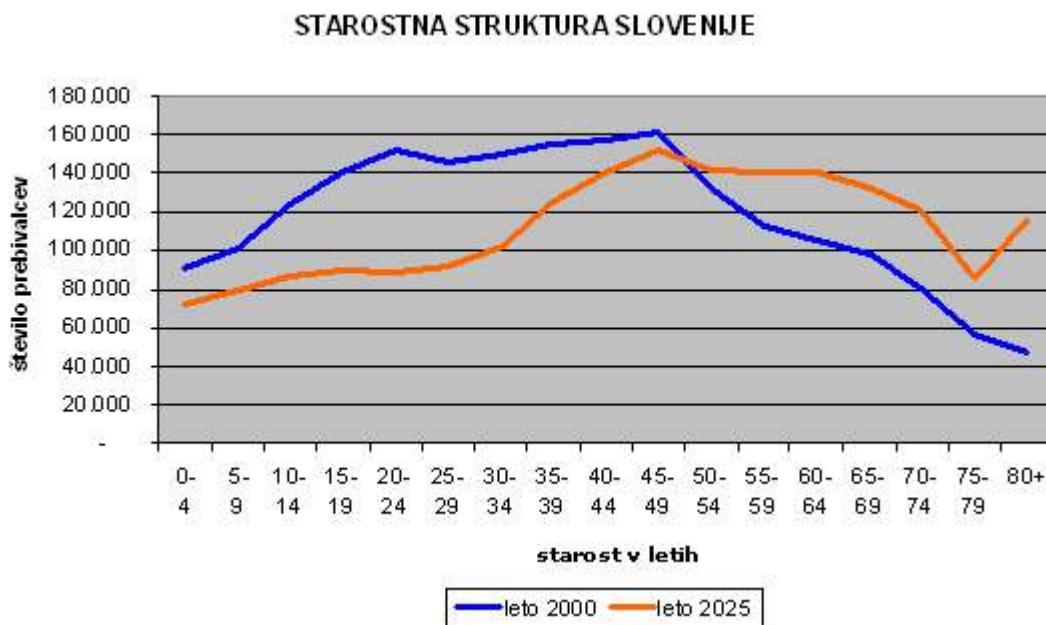
Vir: Staranje prebivalstva Slovenije po projekcijah prebivalstva 2001-2036, 2007.

²² Glej Bešter, 1996, str.129

Tabela 1 prikazuje spreminjanje starostne strukture prebivalstva in večanje deleža starejšega prebivalstva. »Tabela temelji na podatkih popisov v obdobju 1953-1991 in na ocenah projekcij do leta 2025²³.« Iz tabele je razvidno, da se delež prebivalstva starega med 0 in 14 let nenehno zmanjšuje in bo leta 2036 znašala le še 11,5 %. Delež prebivalstva starejšega od 65 let ima trend naraščanja, leta 2036 naj bi znašal 26,9 % celotnega prebivalstva.

Demografske spremembe prinašajo zmanjšanje starostne skupine aktivnega prebivalstva, povečuje pa se delež starostne skupine upokojencev.

Slika 1: Starostna struktura Slovencev v letu 2000 in napoved za leto 2025

Vir: Pokojninska družba A, d.d.

Slika 1 prikazuje starostno strukturo Slovencev v letu 2000 in njeno napoved za leto 2025. Iz slike je razvidno, da bo leta 2025 število upokojencev preseglo število zaposlenih.

²³ Staranje prebivalstva Slovenije po projekcijah prebivalstva 2001-2036, 2007

4.2 PREVISOKA RAVEN PRAVIC

Za javne sisteme pokojninskega zavarovanja je značilno, da so v šestdesetih in sedemdesetih letih tega stoletja velikodušno povečevali pravice, ki so pripadale zavarovancem in njihovim družinskim članom. To je bilo v skladu z idejo o socialni državi, tako ravnanje pa je omogočala tudi visoka gospodarska rast, visoka stopnja zaposlenosti in ugodno razmerje med aktivno in upokojeno generacijo²⁴.

V procesu širitve in povečevanja pravic iz javnega sistema se je pojavljalo vse več ugodnosti in bonitet za katere dejansko niso bili plačani prispevki, ali pa so bili plačani le v manjši meri. Povezava med prispevki in pravicami je postajala vse bolj šibka. V obdobju gospodarskega razcveta to ni bilo problematično, naftni šok in finančna kriza proti koncu sedemdesetih let pa sta pokazala mnoge pomanjkljivosti in nepravilnosti, ki so se prikradle v sistem. Podeljene pravice je bilo težko odvzeti, zato se evropske vlade kljub slabim prognozam in alarmantnim podatkom le počasi odločajo za posege v uveljavljene oblike javnih pokojninskih zavarovanj²⁵.

4.3 VISOKA BREZPOSELNOST

Socialna država visoke stopnje brezposelnosti ni predvidela kot pravilo, ampak le kot trenutno izjemo. Visoka brezposelnost je eden od vzrokov za primanjkljaj v javnih pokojninskih blagajnah, zdaj poleg zmanjševanja aktivne populacije zaradi staranja prebivalstva ostaja neizkoriščen del te populacije, ki ne plačuje prispevkov za pokojninsko zavarovanje. Vendar tu ostajajo socialni prispevki, ki ravno tako bremenijo državni proračun.

Delež brezposelnih prispeva k poslabšanju razmerja med aktivno populacijo in upokojenimi. Po drugi strani pa povzroča visoke socialne stroške.

Starejši delavci niso le fizično manj sposobni, ampak se njihova starost kaže tudi na psihološki ravni, saj starost vpliva na zmanjšanje intelektualnih in s tem miselnih sposobnosti. Zmanjševala naj bi se produktivnost starejših delavcev, ki ima lahko negativne učinke na trg dela, saj predstavljajo starejši delavci večje stroške podjetju zaradi njihove zmanjšane mobilnosti in fleksibilnosti. Diskriminacija starejših je na trgu dela prisotna in znano je, da so starejši težje zaposljivi vendar velja, da imajo več izkušenj kot mlajši in lahko še vedno dajo svoj doprinos k podjetju²⁶.

---

²⁴ Bešter, 1996, str. 130

²⁵ Bešter, 1996, str. 130

²⁶ Jackson, 1998, str. 96

4.4 PREDČASNO UPOKOJEVANJE

Stopnja brezposelnosti bi bila v večini držav še bistveno višja, če ne bi veliko zaposlenih enostavno upokojili. Za državo je bilo v sedemdesetih in osemdesetih lažje upokojiti delavca, kot pa se sprijazniti z višjo stopnjo brezposelnosti. Prihajalo je do pravega paradoksa: medtem, ko ljudje živijo vse dlje se upokojujejo vse mlajši.

Velja, da je večina upokojencev v današnjem času v dobrem zdravstvenem stanju in se zato odločajo za nove konjičke, aktivnosti ter dodaten zaslužek. Konec 19. stoletja je bila zakonsko določena starost upokojevanja tako visoka, da je le kakšen delavec dosegel pogoje za upokojitev in v primeru upokojitve so le-ti živeli še kakšno leto.

V Sloveniji je zgodnje upokojevanje blažilo naraščajočo brezposelnost, saj je omogočilo sprostitev delovnih mest za naslednje generacije. Ob reševanju kratkoročnega problema brezposelnosti so pozabili, da so aktivni generaciji s tem izstavili račun, ki ga bo potrebno odplačevati naslednjih 20 let in več.²⁷

Seveda velja omeniti, da velja prepričanje o tem, da je zaželeno zgodnejše upokojevanje starejših. Kot je bilo omenjeno v poglavju visoke brezposelnosti, so starejši delavci manj produktivni, premalo fleksibilni in nedinamični. Ravno tako je zgodnejše upokojevanje zaželeno s strani delavcev. Vedno več delavcev odšteva dneve, mesece, leta do upokojitve. Pri tem se znašajo na pretekli doprinos k podjetju in na svoje pravice.

Statistika pravi, da je v Sloveniji med starejšimi od 55 let delovno aktivna le slaba tretjina ljudi, kar je več kot 10 odstotnih točk manj od povprečja Evropske unije²⁸.

---

²⁷ Bešter, 1996, str. 132

²⁸ Drnovšek, 2008

5 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENJI PRED NJENO REFORMO

Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je bil pred sprejetjem novega zakona značilen za Slovenijo, je bil v osnovi uveljavljen v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, kot prvi tovrstni sistem v bivši Jugoslaviji.

5.1 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI PRED LETOM 1945

»Pred prvo svetovno vojno so se na slovenskem ozemlju uporabljali avstrijski predpisi o socialni varnosti, ki niso prav zaživali. Prvo pravo socialno zavarovanje na ozemlju Slovenije, je zaživel po združitvi v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Takratna skupščina je 3. decembra 1921 sprejela zakon o zavarovanju delavcev. S tem zakonom je takratna država stopila med najnaprednejše države na področju socialnega zavarovanja in za svoj zakon dobila pohvale v Mednarodni organizaciji dela. Zakon se je začel uporabljati šele leta 1937, ker je bila država zelo nerazvita²⁹.«

5.2 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI PO LETU 1945

»Leta 1946 je bila pravica socialnega zavarovanja opredeljena kot temeljna pravica in že v istem letu je bil sprejet zakon o socialnem zavarovanju delavcev, nameščencev in uslužbencev, ki je uvrstil v enoten sistem vse panoge socialnega zavarovanja in vse kategorije zaposlenih, ne glede na vrsto dela in način nagrajevanja³⁰.«

Leta 1950 je bila zakonodaja s področja socialnega zavarovanja popolnoma spremenjena. Nov zakon o socialnem zavarovanju delavcev, uslužbencev in njihovih družin je spremenil organiziranost in financiranje socialnega zavarovanja. Na novo je uredil in vpeljal spremembe glede pokojninske dobe ter priznavanja starostnih in družinskih pokojnin, spremenil pa je tudi način prizadevanja pravic na invalidskem področju.

Po letu 1950, ko je bil celoten sistem spremenjen in reorganiziran, je potekalo ločevanje po različnih področjih socialne varnosti. Tako je bil prvi izločen iz dotakratnega enotnega sistema socialne varnosti sistem zdravstvenega zavarovanja, nato sta bila leta 1957 in 1958 ločena še zakon o pokojninskem zavarovanju in zakon o invalidskem zavarovanju. Ta dva zakona sta se leta 1964 in 1965 spremenila v temeljna zakona na tem področju.

---

²⁹ Glej Cvetko, 2000, str. 19-20

³⁰ Glej Cvetko, 2000, str. 20

Sistem se je ponovno spremenil leta 1972, zaradi razvoja samoupravnega sistema in organiziranje socialnega zavarovanja na samoupravnih izhodiščih z ustavnimi amandmaji. Takrat je sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja prešel v tako imenovani »sistem treh pravnih virov«, ki so ga sestavljali zvezni temeljni zakon, republiški zakon in statut skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

»Leta 1992 se je sistem znova spremenil. Sistem je takrat prešel v sistem treh virov, ki so ga sestavljali zvezni temeljni zakon, republiški zakon in statut skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Temeljni zakon je določal temeljna načela, krog obvezno zavarovanih oseb, temeljne pravice in pogoje za pridobitev in odmero pravic do starostne pokojnine, invalidske in družinske. Reguliral je ugotavljanje pokojninske dobe in določil načine za uveljavljanje in uživanje pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja³¹.«

5.3 ZNAČILNOSTI POKOJNINSKEGA SISTEMA V SLOVENIJI PRED REFORMO

»Med značilnosti pokojninskega sistema v Sloveniji, ki so veljale pred reformo, spadajo³²:

- relativno nizka dejanska upokojitvena starost (v letu 1997 je znašala 58 let in 3 mesece pri moških ter 54 let in 11 mesecev pri ženskah),
- naraščanje števila upokojencev (delež upokojencev je v začetku devetdesetih znašal 10,4 % in leta 1998 že 24 % vsega prebivalstva Slovenije),
- upadanje števila zavarovancev (v letih od 1987 do 1997 se je število zavarovancev zmanjšalo za 151.500, konec leta so predstavljali le še 39,5 % vsega prebivalstva),
- poslabšanje razmerja med zavarovanci in upokojenci (v letu 1982 je bilo razmerje med upokojenci in zavarovanci še 1:3,3, v letu 1991 je razmerje že upadlo na 1:2, po letu 1993 pa je to razmerje konstantno slabo in znaša 1:1,7),
- obveznosti pokojninske blagajne v BDP so v obdobju od leta 1982 naprej naraščale, leta 1980 so znašale 7,44 % BDP, v letu 1997 pa že 14,2 %
- spremenjena struktura prihodkov sistema pokojninskega zavarovanja: prispevna stopnja leta 1995 je znašala 31 % in je bila z vidika mednarodne konkurenčnosti gospodarstva nevzdržna. Leta 1996 je bila znižana stopnja prispevkov za delodajalce na 8,85 % (skupna 24,35 %),
- prispevki so bili leta 1995 edini finančni vir Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, saj so znašali v strukturi prihodkov 90,1 %. V letu 1997 je bilo s prispevki zbranih le še 70,1 % vseh sredstev, od tega 45,6 % od zavarovancev in 24,5 % od delodajalcev. Nadomestno so se uvedli transferji države, ki so v letu 1997 znašali 26,7 %.

---

³¹ Glej Cvetko, 2000, 21

³² Glej Prijatelj, 1999, str. 5-9

Takšen pokojninski sistem ni imel vgrajenega varovalnega sistema; večje spremembe v razmerju med številom zavarovancev in upokojencev ter je bil ne transparenten³³.

Sistem javnega pokojninskega zavarovanja je kljub nepravilnostim, kot so finančna nevezdržnost, negativni vpliv na gospodarsko rast, nepravičnost sistema, ne transparentnost ter motivacija za zgodnje upokojevanje, zadovoljivo deloval do začetka osemdesetih let. V začetku devetdesetih se je kriza sistema poglobila s povečano nezaposlenostjo in množičnim zgodnjim upokojevanjem.

Vse to je pripeljalo do krize pokojninskega sistema in do spoznanja, da je reforma sistema pokojninskega zavarovanja nujna.

---

³³ Vrtačnik, 2004, str. 12

6 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI PO REFORMI

Splošno o pokojninskem sistemu

Pokojninsko in invalidsko zavarovanje je najpomembnejši del sistema socialne varnosti, v katerem si zavarovanec zagotavlja pravico do pokojnine.

6.1 POKOJNINSKA REFORMA V SLOVENIJI V LETU 1999

Takoj po osamosvojitvi je prišlo v gospodarstvu do večjih sprememb. Posledica tega je bila povečana brezposelnost, ki jo je država reševala s predčasnim upokojevanjem. Temu je sledilo večanje števila upokojencev in manjšanje števila aktivnega prebivalstva. Nujne so bile spremembe pokojninskega sistema države.

Proces pokojninske reforme se je začel leta 1993, vendar so bila izhodišča izoblikovana šele junija 1996³⁴.

»Izvedba pokojninske reforme je potekala v treh fazah³⁵:

1. faza je izhodišče za reformo; julija leta 1996 so bili izoblikovani in zapisani ukrepi za zmanjšanje pravic javnega sistema pokojninskega zavarovanja in rok za njihovo izvedbo;

2. faza se je nadaljevala s predlogi bele knjig leta 1997, ki je vsebovala klasičen nabor sprememb in ukrepov za sanacijo ter zdravljenje javnega sistema pokojninskega zavarovanja. Belo knjigo o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja je pripravilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. V njej so bili obrazloženi razlogi in cilji sprememb ter nakazane najpomembnejše rešitve. Na podlagi dokumentov in obsežnih razprav je bil leta 1998 predlagan zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju;

3. faza se je pričela s sprejetjem novega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju decembra leta 1999. Nov zakon je začel veljat šele 1. januarja leta 2000.«

Z novim zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju³⁶, ki velja od 1.1. 2000, je bil stari sistem popravljen v tolikšni meri, da ga bo mogoče izvajati še nekaj prihodnjih let.

---

³⁴ Glej Bešter, 1999, str. 26

³⁵ Glej Belopavlovič, 2000

³⁶ Uradni list RS, št. 106/99

»Projekcije sedanjih demografskih podatkov napeljujejo na sklep, da bo v času, ko bodo dopolnile upokojitveno starost zelo številčne povojne generacije, ki jim sledijo za polovico šibkejši letniki, nujen ponoven razmislek o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki bo uvod v najbrž ostrejšo reformo, kot je sedanja³⁷.«

6.2 TRI STBERNI POKOJNINSKI SISTEM

Država skozi nov tristebni pokojninski sistem daje posamezniku na voljo različne načine varčevanja na starost, ki jih tudi različno davčno spodbuja. Novi sistem v prvem stebru ohranja dosedanji dokladni sistem financiranja ter skozi drugi in tretji steber uvaja nov naložbeni sistem.

Uvedla se je torej ureditev, po kateri je sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja zasnovan na treh stebrih:

- Prvi steber: obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti,
- Drugi steber: obvezno in prostovoljno dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanja in
- Tretji steber: pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov.

6.2.1 I. steber: obvezno zavarovanje

I. steber je osrednji steber pokojninskega zavarovanja in temelji na medgeneracijski solidarnosti. Nanaša se na socialno varnost, ki jo ob upokojitvi nudi država vsakemu državljanu, ki je v svoji aktivni dobi plačeval obvezne prispevke za pokojninsko zavarovanje.

Obvezno pokojninsko zavarovanje temelji na dokladnem, PAYG (pay-as-you-go) sistemu financiranja oziroma sprotne prispevnem kritju. Ta sistem financiranja je vzpostavil mehanizem, ki določa kako bodo sedanji delavci kot upokojenci dobivali pokojnino v zameno za prispevke, ki jih danes plačujejo sedanjim upokojencem. Tako se sredstva za izplačevanje pokojnin sproti zagotavljajo iz prispevkov zavarovancev, ki so v aktivni dobi.

V okviru medgeneracijske pogodbe mlajše generacije zavarovancev plačujejo prispevke s tem namenom, da bodo naslednje generacije prav tako zbrali sredstva za izplačevanje njihovih pokojnin.

---

³⁷ Glej Štrovs, 2000, str. 53

Nosilec in izvajalec obveznega zavarovanja je Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, ki ima status javnega zavoda. Obvezno zavarovanje se financira predvsem iz prispevkov delavcev in delodajalcev ter sredstev Republike Slovenije, v manjšem delu pa iz sredstev Kapitalskega sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter drugih virov, ki jih določa zakon. S finančnega vidika gre za zadolževanje na račun kasnejših generacij. To imenujemo implicitni dolg pokojninskega sistema.

Obenem pa obvezno zavarovanje zagotavlja pravico do pokojnine, pravice iz invalidskega zavarovanja, dodatne in druge pravice. Pravice so razdeljene v štiri sklope in sicer, se z obveznim zavarovanjem zagotavljajo naslednje pravice:

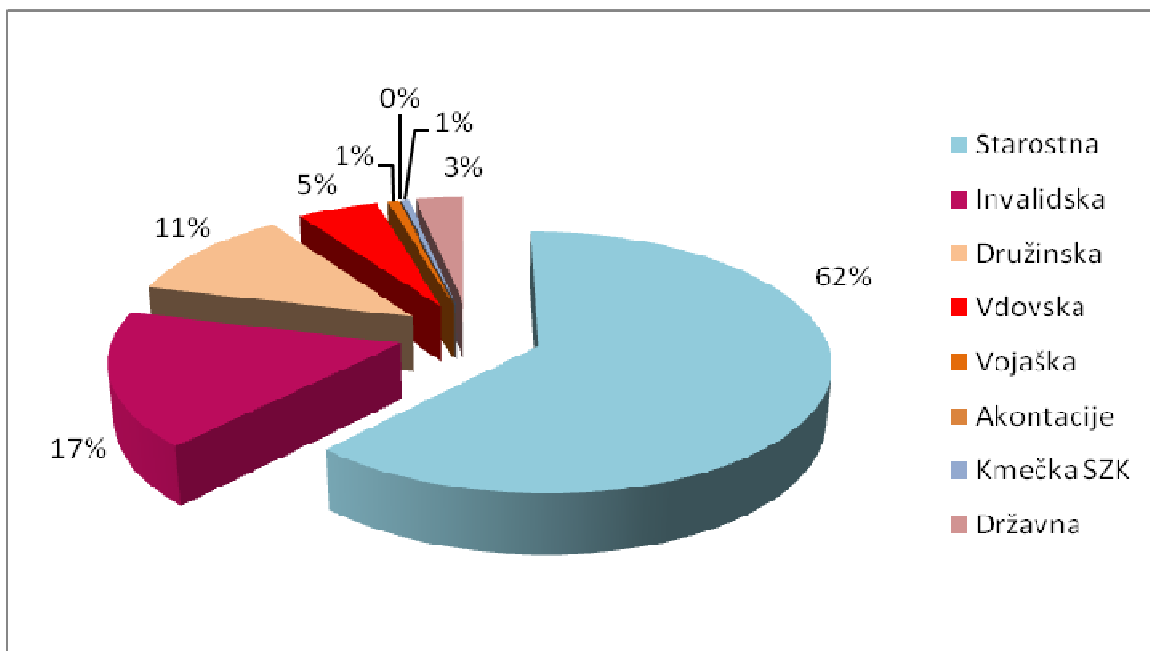
1. Pravica do pokojnine:

- starostna pokojnina,
- invalidska pokojnina,
- vdovska pokojnina,
- družinska pokojnina in
- delna pokojnina.

V Sloveniji je bilo junija meseca letošnjega leta povprečno 550.886 upokojencev. Od tega jih je bilo 341.786 prejemnikov starostnih pokojnin, 93.511 invalidskih pokojnin, 63.336 družinskih pokojnin, 28.902 vdovskih pokojnin, 3.700 vojaških pokojnin, 227 prejemnikov akontacij ter 2.605 pokojnin po prejšnjem Zakonu o starostnem zavarovanju kmetov (SZK) in 16.819 državnih pokojnin.

Slika 1 prikazuje strukturo pokojnin po vrstah junija letošnjega leta. Iz slike je razvidno, da je kar 62 % vseh pokojnin starostnih, sledijo jim invalidske z 17 % ter družinske z 11%. V manjšem deležu se pojavljajo vdovske (5 %) in državne (3 %) pokojnine. Najmanjši delež 1 % predstavljajo vojaške in kmečke SZK pokojnine. Prejemniki akontacij so glede na njihov delež neopazni (0 %), a so vseeno prisotni z 227 upokojenci od skupno 550.886 upokojencev.

Slika 2: Struktura pokojnin po vrstah, junij 2008

Vir: ZPIZ – zavarovanci

2. Pravica iz invalidskega zavarovanja:

- pravica do poklicne rehabilitacije,
- pravica do nadomestila za invalidnost,
- pravica do premestitve in dela s krajšim delavnim časom od polnega,
- pravica do drugih nadomestil iz invalidskega zavarovanja in
- pravica do povrnitve potnih stroškov.

3. Dodatne pravice:

- pravica do dodatka za pomoč in postrežbo,
- pravica do invalidnine in
- varstveni dodatek k pokojnini.

4. Druge pravice:

- odpravnina,
- oskrbnina in
- pravica do letnega dodatka.

Razen pravic iz obveznega zavarovanja, se s tem zakonom ureja tudi pravica do državne pokojnine. Pri državni pokojnini ne gre za pravico iz obveznega zavarovanja, temveč za posebno pravico iz sistema socialne varnosti.

6.2.2 II. steber: obvezno in prostovoljno dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje

Dodatna pokojninska zavarovanja v okviru II. stebra dopolnjujejo sistem socialnega pokojninskega zavarovanja iz prvega stebra. Manjši kot je obseg socialnega zavarovanja v prvem stebru, tem bolj so pomembne dodatne pokojnine. Z novim zakonom se je v Sloveniji začelo krčenje obsega pokojnin iz prvega stebra, zato je logična uvedba dodatnih pokojninskih zavarovanj.

»Dodatno pokojninsko zavarovanje je oblika dolgoročnega varčevanja na osebnih računih zavarovancev z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu, iz privarčevanih sredstev skupaj z donosi iz naložb zagotovijo dodatne pokojnine ali druge pravice³⁸.«

Z osebnimi varčevalnimi računi upravljajo javno ali privatno vodeni pokojninski skladi, v skladu s finančnimi predpisi in pod nadzorom države. Višina pokojnine je odvisna od višine vplačanih prispevkov in donosnosti naložb v katere so bili ti prispevki naloženi. Mesečni prispevki se obrestujejo po vnaprej določeni obrestni meri, ali glede na dosežen dobiček, ki ga upravljavec sklada doseže z naložbami. Sredstva, ki se vplačujejo na zavarovancev osebni račun so oproščena plačevanja davkov; država se je odpovedala pobiranju davkov iz tega naslova.

Drugi steber sestavljajo različne poklicne sheme, ki temeljijo na principu skladov. Te sheme vključujejo predvsem zaposlene, pri čemer so te sheme lahko na ravni podjetja, panoge, ali kar države.

6.2.3 III. steber: prostovoljno zavarovanje – individualno

»III. steber tvorijo različne oblike prostovoljnega individualnega varčevanja po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. To obliko zavarovanja je bilo mogoče skleniti že pred reformo, saj gre v bistvu za oblike življenjskih zavarovanj. So brez davčnih olajšav, vanje pa se lahko vključi vsak posameznik na podlagi osebne odločitve, saj za vključitev ni potrebno izpolnjevati nikakršnih dodatnih pogojev. Ponujajo jih različni ponudniki: banke, zavarovalnice, borzno posredniške hiše, družbe za upravljanje³⁹.«

Oblike varčevanja v tretjem stebru so predvsem naložbe v vrednostne papirje (z dospelostjo nad enim letom), rentna varčevanja, investicijski sklad, naložbe v nepremičnine ter druge institucionalne posrednike. Tovrstno varčevanje se predlaga predvsem zavarovancem, ki imajo finančne zmožnosti za to ter si lahko privoščijo visoko tveganje, ki mu lahko sledijo visoki donosi, vendar le ti niso gotovi.

---

³⁸ Glej Štrovs, 2000a, str. 205

³⁹ Osebno zavarovanje, 2008

6.3 OBLIKE FINANCIRANJA POKOJNINSKIH SISTEMOV

6.3.1 Dokladni sistem

V zakonu je za financiranje pokojninskega in invalidskega zavarovanja predviden dokladni sistem, po katerem se sredstva za izplačevanje pokojnin zagotavljajo sproti iz prispevkov aktivnih zavarovancev oziroma njihovih delodajalcev. Tako imenovana medgeneracijska pogodba zavezuje mlajše zavarovance, da plačujejo prispevke v zavesti, da bo generacija njihovih otrok prav tako zbirala sredstva za izplačevanje njihovih pokojnin, potem ko se bodo tudi sami postarali. S finančnega vidika gre za zadolževanje na račun kasnejših generacij. Takšen sistem zavarovanja deluje brez denarnih rezerv. Jamstvo daje država, ki se zaveže, da bo sproti zagotavljala zadostna sredstva za izplačevanje pokojnin.

»Morebitna izguba oziroma primanjkljaj prihodkov iz prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje se pokriva s transferji iz državnega proračuna. Glede na ureditev, po kateri je obseg pokojnin in drugih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja vnaprej določen oziroma izračunljiv, veljata kot spremenljivki v sistemu prispevna stopnja, po kateri se plačujejo prispevki zavarovancev, in transferji iz državnega proračuna⁴⁰.«

»Temeljno načelo delovanja dokladnega sistema upokojevanja si lahko zamislimo kot dolgoročno sodelovanje dveh kolektivov, kjer trenutni zavarovanci tako varčujejo za svojo prihodnost, za obdobje, ko se bodo upokojili, da s svojimi prispevki zagotovijo izvajanje pravic drugega kolektiva sedanjih upokojencev⁴¹.«

6.3.2 Naložbeni sistem

»Bistvo naložbenega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja je v tem, da se prispevki posameznega zavarovanca nalagajo na njegov osebni pokojninski račun, kjer se obrestujejo oziroma povečujejo z dobički iz naložb. Ob dopolnitvi določene starosti oziroma nastopu drugega zavarovalnega primera se njihova mesečna renta oziroma pokojnina izračuna glede na znesek na njegovem osebem pokojninskem računu, ob upoštevanju pričakovanega števila obrokov, ki se določijo glede na statistična predvidevanja o njegovi pričakovani življenjski dobi⁴².«

Naložbeni sistem financiranja pomeni zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev, ki so vključeni v to obliko zavarovanja z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti, ali ob dogoditvi drugih zavarovalnih primerov, ki so določeni v pokojninskem načrtu, zagotovijo dodatne pokojnine ali druge pravice.

---

⁴⁰ Glej Žnidaršič Kranjc, 2000, str. 28

⁴¹ Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja, 1997, str. 262

⁴² Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja, 1997, str. 265

6.4 OBLIKE POKOJNINSKIH SISTEMOV

V večini držav sta razvita tako javni kot tudi privatni pokojninski sistem. Strokovnjaki poudarjajo, da je meja med javnimi in privatnimi pokojninskimi sistemi zbrisana. Vsak sistem ima svoje dobre in slabe strani in se medsebojno dopolnjujeta. Razširjenost privatnih oblik zavarovanja je odvisna od obsega in velikodušnosti javnega sistema⁴³.

6.4.1 Javni pokojninski sistem

V Sloveniji je obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje pravno urejeno in organizirano kot socialno zavarovanje, ki je ustavna kategorija, saj je utemeljeno v Ustavi RS, konkretno v drugem odstavku 50. člena, pravno urejeno pa, tako kot to določa navedeni člen ustave, z zakonom, to je ZPIZ-1-UPB2⁴⁴.

V večini literature je splošno priznana delitev javnih pokojninskih sistemov v Evropi na t.i. Bismarckov sistem socialnega zavarovanja in t.i. Beveridgeov univerzalni osnovni sistem pokojninskega varstva za starost.

6.4.2 Zasebni pokojninski sistem

Zasebni pokojninski sistemi dopolnjujejo osnovni javni pokojninski sistem. Uspešnost delovanja celotnega sistema starostnega zavarovanja je odvisna od usklajenosti javnega in zasebnega dela. V pravem razmerju tvorita pokojninski sistem, katerega namen je zagotoviti prebivalstvu primerne dohodka za starost.

»Za zasebne pokojninske sisteme je značilno, da se financirajo po naložbenem oziroma pričakovanem principu. S tem se izognemo večini slabosti, ki jih pozna dokladni način financiranja. Zanj je značilno, da se sredstva za izplačevanje pokojnin zbirajo sproti iz prispevkov aktivnih zavarovancev oziroma njihovih delodajalcev. Takšen sistem zavarovanja deluje brez denarnih rezerv⁴⁵.«

Največja prednost naložbenega sistema pred dokladnim je njegova sposobnost pospeševanja gospodarske rasti. Dokladni sistem financiranja pokojninskega in invalidskega zavarovanja v določenih razmerah pospešuje osebno porabo in zavira gospodarsko rast. Naložbeni sistem praviloma spodbuja varčevanje in ustvarja rezerve za trajne naložbe in je lahko generator gospodarske rasti.

---

⁴³ Bešter, 1996, str. 28

⁴⁴ Kalčič, 2005

⁴⁵ Glej Štrovs, 2000a, str. 19

V sklopu zasebnih pokojninskih zavarovanj ločimo:

- poklicne pokojninske načrte in
- osebne pokojninske načrte

6.4.2.1 Poklicni pokojninski načrt

Poklicne pokojninske načrte ustanovljajo delodajalci za svoje zaposlene in so med drugim tudi instrument za zagotavljanje dolgoročne lojalne delovne sile.

Pri oblikovanju pokojninskega načrta imajo delodajalci možnost izbrat med:

1. načrtom z vnaprej določenimi pravicami;
2. načrtom z vnaprej določenimi prispevki.

»Pokojninski načrti se delijo glede na prevzem investicijskega tveganja⁴⁶:

1. V pokojninskem načrtu z vnaprej določenimi pravicami investicijsko tveganje prevzamejo ustanovitelji. Podjetja te načrte organizirajo za svoje zaposlene. Višina pokojnine, ki jo mora zagotavljati pokojninski načrt je določena kot odstotek končnega zaslužka, ali kot odstotek od povprečnega zaslužka zadnjih nekaj let pred upokojitvijo.

Delodajalec vplačuje denar v sklad, ki je ločen od družbenega premoženja in ga v dobro zaposlenih upravlja pooblaščen družba, ki vplačana sredstva upravlja in ob upokojitvi zavarovanca izplačuje tudi pokojnine.

2. Pokojninski načrt z vnaprej določenimi prispevki je podoben osebnemu pokojninskemu načrtu. Investicijsko tveganje v tem načrtu v celoti prevzamejo člani načrta. Delodajalec vplačuje določen znesek na zavarovančev račun, pravice oziroma prejemki do katerih je upravičen zavarovanec pa so odvisni od donosa naložb sredstev na finančnem trgu. Če pride do zloma finančnih trgov tik pred upokojitvijo ima to lahko neprijetne posledice za člane teh pokojninskih načrtov.«

6.4.2.2 Osebni pokojninski načrt

Osebni pokojninski načrti so oblika naložbenega sistema, kjer ima vsak zavarovanec svoj individualni račun na katerem se zbirajo vplačana sredstva. Višina prispevkov, ki jih zavarovanec vplačuje, je odvisna od države in omejena na določen odstotek plače ali pa je neomejena.

Osebni pokojninski načrti so predvsem načrti z vnaprej določenimi prispevki in so namenjeni samozaposlenim in zaposlenim v podjetju, kjer nimajo poklicnega pokojninskega načrta.

---

⁴⁶ Bešter, 1996, str.34-35

7 POGOJI ZA PRIDOBITEV POKOJNINE

7.1 STAROSTNA POKOJNINA

Starostna pokojnina je pokojninska dajatev (pravica), ki pripada zavarovancu ob dopolnitvi določene starosti in pokojninske dobe, če izpolnjuje pogoje v skladu z zakonom⁴⁷.

7.1.1 Splošno

Starostna pokojnina je že po namenu dolgoročna dajatev (pravica) pokojninskega zavarovanja trajne narave in periodično izplačljiva, ki upravičencu omogoča socialno varnost tudi po prenehanju delovnega razmerja oziroma opravljanja dejavnosti, ki mu je predstavljala edini in glavni poklic.

»Z njo naj bi bilo doseženo dvoje. Starostna pokojnina naj bi v osnovi zagotavljala predvsem varovanje osnovne socialne varnosti, po drugi strani pa že vsebuje tudi elemente težnje po tem, da bi upokojenec po upokojitvi vsaj približno ostal v enakem ekonomskem položaju, kot ga je imel, ko je bil aktiven⁴⁸.«

7.1.2 Pogoji za pridobitev pravic

Splošni pogoji

Pravica do starostne pokojnine je odvisna od dopolnjene starosti zavarovanca in pokojninske dobe, ki mora pri najvišji možni starosti obsegati izključno zavarovalno dobo. Za izpolnitev pogojev za pridobitev pravice do te pokojnine morata biti hkrati izpolnjena oba pogoja, ki se razlikujeta glede na spol zavarovanca.

»Minimalni pogoji za pridobitev pravice do starostne pokojnine so⁴⁹:

1. Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 58 let, če je dopolnil 40 let pokojninske dobe (moški) oziroma 38 let pokojninske dobe (ženska).
2. Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 63 let (moški) oziroma 61 let (ženska), če je dopolnil 20 let pokojninske dobe.
3. Zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let (moški) oziroma 63 let (ženska), če je dopolnil najmanj 15 let zavarovalne dobe.«

---

⁴⁷ Belopavlovič, 2000, str. 127

⁴⁸ Glej Novak, 2005, str. 92

⁴⁹ ZPIZ-1-UPB4, 36. člen

Dodana doba za izpolnitev pogojev za pridobitev starostne pokojnine

V letu 2008 se lahko za izpolnitev manjkajoče pokojninske dobe, določene za pridobitev pravice do starostne pokojnine, poleg pokojninske dobe zavarovanca, upošteva kot dodana doba tudi sedem dvanajstin:

- časa zaključenega študija na dodiplomskem in podiplomskem šolanju,
- časa dejanskega obveznega vojaškega roka, nadomestne civilne službe ali usposabljanja za rezervni sestav policije in
- časa, v katerem je bil prijavljen pri zavodu za zaposlovanje kot iskalec zaposlitve ali brezposelna oseba.

Upoštevanje naštetih obdobj dodane dobe za izpolnitev pogojev manjkajoče pokojninske dobe za pridobitev pravice do starostne pokojnine pa je možno le v primeru, če ta že niso všteta v pokojninsko dobo!

7.1.3 Znižanje starostne meje

1. »Znižanje starostne meje zaradi otrok; zavarovancu se starostna meja zniža za vsakega rojenega ali posvojenega otroka, ki ima državljanstvo RS in za katerega je skrbel in ga vzgajal vsaj pet let. Zavarovancu se zniža starostna meja za osem mesecev za enega otroka, za 20 mesecev za dva otroka in 36 mesecev za tri otroke. Za vsakega nadaljnjega otroka se znižanje starostne meje poveča za 20 mesecev. O temu, kdo od staršev se odloči za uveljavitev te ugodnosti, je odvisno od njiju, vendar obstaja omejitev in sicer minimalna starost, ki znaša za žensko največ 56 let starosti za moškega pa 58 let starosti⁵⁰.«

2. »Znižanje starostne meje zaradi zaposlitve pred 18. letom starosti; ženska, ki je vstopila v obvezno zavarovanje pred dopolnjenim 18. letom starosti, lahko zaradi tega dejstva uveljavi starostno pokojnino pri nižji starosti 56 let in 36 letih in 9 mesecih pokojninske dobe. Znižanje starosti ustreza v letu 2008 sedmim dvanajstinam časa, pribitega v obveznem zavarovanju pred dopolnjenim 18. letom starosti⁵¹.«

---

⁵⁰ ZPIZ-1-UPB4, 37. člen

⁵¹ ZPIZ-1-UPB4, 38. člen

7.1.4 Pokojninska osnova

»Višina pokojnine je odvisna od pokojninske osnove. Po definiciji je pokojninska osnova mesečno povprečje plač in zavarovalnih osnov v določenem obdobju, ki se skladno z zakonom valorizira na raven zadnjega koledarskega leta pred upokojitvijo⁵².«

Pokojninska osnova se odmeri od mesečnega povprečja plač oziroma zavarovalnih osnov, od katerih so bili zavarovancu obračunani prispevki katerihkoli zaporednih 18-ih letih zavarovanja po 1.1.1970, ki so za zavarovanca najugodnejša. Če zavarovanec v navedena okolju ni dosegel vsaj 18 let zavarovanja, se mu za zavarovalno osnovo upošteva plača iz vseh let zavarovanja po 1.1.1970⁵³.

V pokojninsko osnovo se ne všttevajo prejemi⁵⁴:

- od katerih niso bili plačani prispevki;
- za delo izven okvira rednega dela;
- prejeti za povračilo materialnih stroškov;
- izplačani na račun regresa za letni dopust;
- v naravi, razen kadar pomenijo sestavni del plačila po pogodbi o zaposlitvi;
- iz naslova nagrad ob delavnih jubilejih;
- izplačani kot odpravnine, prejemi zaradi upokojitve ali pripravo na upokojitev;
- izplačani v obliki delnic, obveznic in drugih vrednostnih papirje in/ali
- od osnove, od katerih so bili plačani prispevki za dokup pokojninske dobe.

Pri izračunu pokojninske osnove, zaradi dolgoletnega povprečja in inflacijskih gibanj, plač ni mogoče všttevati kar nominalno. Plače oziroma zavarovalne osnove je treba s posebnimi valorizacijskimi količniki preračunati na raven povprečnih plač in pokojnin v koledarskem letu pred uveljavitvijo pravice do pokojnine.

7.2 INVALIDSKA POKOJNINA

Zakon definira invalidnost kot poklicno invalidnost, poskuša pa že v sami definiciji kombinirati tako poklicno kot splošno invalidnost. Kot izhodišče za ugotavljanje invalidnosti ne določa samo fizične ali psihične prizadetosti zavarovanca zaradi sprememb v zdravstvenem stanju, ampak to prizadetost povezuje z delovnim mestom, zagotovitvijo dela, ohranitvijo dela in poklicnim napredovanjem, pri čemer je ne določa izključno z izgubo ali zmanjšanjem delavne zmožnosti.

---

⁵² ZPIZ-1-UPB4, 8. člen

⁵³ ZPIZ-1-UPB4, 39. člen

⁵⁴ ZPIZ-1-UPB4, 62. člen

Pravica do invalidske pokojnine je pogojena z obstojem invalidnosti zavarovanca in nekaterih drugih pogojev, določenih v zakonu. Obstoj invalidnosti ugotavlja invalidska komisija Zavoda.

»Za pridobitev invalidske pokojnine je pomemben vzrok za nastanek invalidnost, ti pa so:

- poškodba pri delu,
- poklicna bolezen,
- bolezen in
- poškodba izven dela⁵⁵.«

Za poškodbo pri delu zakon šteje poškodbo, ki je posledica neposrednega in kratkotrajnega mehničnega, fizikalnega ali kemičnega učinka ter poškodbo, ki je posledica hitre spremembe položaja telesa, nenadne obremenitev telesa in drugih sprememb fiziološkega stanja organizma, če je takšna poškodba v vzročni zvezi z opravljanjem dela ali dejavnosti, na podlagi katere je zavarovanec zavarovan. Poškodbe pri delu so tudi opisane poškodbe, ki jih je zavarovanec utrpel na redni poti, da nastopi delo. Za poškodbo pri delu se šteje tudi obolenje zavarovanca, ki je neposredna in izključna posledica nesrečnega naključja ali višje sile med opravljanjem dela oziroma dejavnosti, na podlagi katere je zavarovanec. Kot poškodbo pri delu lahko opredelimo tudi poškodbo, ki jo z zakonom določenih utrpi zavarovanec v zvezi z uveljavljanjem pravice do zdravstvenega varstva⁵⁶.

Invalidska komisija razporedi zavarovanca, pri katerem je podana invalidnost, glede na preostalo delovno zmožnost v eno od naslednjih treh kategorij:

I. kategorija, če zavarovanec ni več zmožen opravljati dela. Lahko se ugotavlja razloge in sicer velja dvoje:

- prvo je lahko to, da zavarovanec sploh ni več zmožen opravljati organiziranega pridobitnega dela in
- drugo je, da je pri njem podana poklicna invalidnost, zavarovanec nima več preostale delovne zmožnosti. O preostali delovni zmožnosti govorimo, če je zavarovanec brez nevarnosti za poslabšanje invalidnosti sposoben polni delovni čas opravljati delo na drugem delavnem mestu, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi oziroma usposobljenost, če lahko določeno delo opravlja vsaj polovico polnega delavnega časa.

II. kategorija, če je njegova delovna zmožnost zmanjšana za 50% ali več. Torej se ugotovi pri zavarovancu takrat, ko je njegova delovna zmožnost za svoj poklic zmanjšana za 50% ali več.

---

⁵⁵ ZPIZ-1-UPB4, 42. člen

⁵⁶ ZPIZ-1-UPB4, 63. člen

III. kategorija, če lahko opravlja določeno delo. Ugotavlja se takrat, ko zavarovanec tudi s poklicno rehabilitacijo ni več zmožen za delo s polnim delovnim časom, lahko pa določeno delo opravlja vsaj s polovico polnega delovnega časa oziroma, če je njegova delovna zmožnost za svoj poklic zmanjšana za manj kot 50%, ali če še lahko dela v svojem poklicu s polnim delovnim časom, vendar pa ni zmožen za delo na delovnem mestu, na katerega je razporejen.

»Invalidska pokojnina je pokojninska dajatev (prejemek), ki pripada zavarovancu ob nastanku invalidnosti, če izpolnjuje pogoje v skladu s tem zakonom⁵⁷.«

7.2.2 Pogoji za pridobitev pravice do invalidske pokojnine

»Pravico do invalidske pokojnine pridobi zavarovanec, pri katerem je nastala⁵⁸:

- invalidnost I. kategorije;
- invalidnost II. kategorije, če brez poklicne rehabilitacije ni zmožen za drugo ustrezno delo, le-ta pa mu ni zagotovljena, ker je star nad 50 let ali
- invalidnost II. in III. kategorije in mu ni zagotovljena ustrezna zaposlitev oziroma prerazporeditev, ker je dopolnil 63 let starosti moški oziroma 61 let starosti ženska.«

V primeru nastanka invalidnosti zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni pridobi zavarovanec pravico do invalidske pokojnine ne glede na dopolnjeno pokojninsko dobo.

7.2.3 Poklicna rehabilitacija

Poklicna rehabilitacija je celotni proces, v katerem se zavarovanca strokovno, fizično in psihosocialno usposobi za drug poklic ali delo, tako da se lahko ustrezno razporedi oziroma zaposli in ponovno vključi v delovno okolje oziroma se usposobi za opravljanje istega poklica ali dela, tako da se mu ustrezno prilagodi delovno mesto z ustreznimi tehničnimi pripomočki⁵⁹.

Pravico do poklicne rehabilitacije lahko pridobi zavarovanec, pri katerem je ugotovljena II. kategorija invalidnosti in, ki na dan nastanka invalidnosti, še ni dopolnil 50 let starosti, če se lahko glede na preostalo delovno zmožnost usposobi za opravljanje ustreznega dela v polnem delavnem času⁶⁰.

Nov pristop k večji uveljavitvi pomena poklicne rehabilitacije v invalidskem varstvu je vsekakor določba, da zavod prevzame stroške prilagoditve prostorov in delovnih sredstev, če je to potrebno za poklicno rehabilitacijo zavarovanca.

---

⁵⁷ ZPIZ-1, 8. člen

⁵⁸ ZPIZ-1-UPB4, 67. člen

⁵⁹ ZPIZ-1-UPB4, 80. člen

⁶⁰ ZPIZ-1-UPB4, 81. člen

Po dokončnosti odločbe o priznanju pravice do poklicne rehabilitacije se s pogodbo, ki jo sklenejo pristojna enota Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, delodajalec ali pristojen Zavod za zaposlovanje ter zavarovanec, določi obliko in način poklicne rehabilitacije, roke za nastop in trajanje poklicne rehabilitacije, pogoje za usposabljanje ter pogoje in roke za sklenitev pogodbe o zaposlitvi po končani poklicni rehabilitaciji.

Poklicna rehabilitacija se uresničuje na različne načine, ki morajo biti prilagojeni sposobnostim delovnega invalida. Poklicna rehabilitacija se lahko opravi z:

- usposabljanjem (šolanjem) v običajnih šolah,
- usposabljanjem (šolanjem) v posebnih šolah - zavodih,
- pripravo na zaposlitve v specializiranih centrih,
- usposabljanjem v invalidskih podjetjih in
- usposabljanjem (poklicni treningi) pri delodajalcih.

Uspešno končana poklicna rehabilitacija, je podlaga, da zavarovanec pridobi pravico do premestitve na drugo delovno mesto pri delodajalcu oziroma pravico do zaposlitve⁶¹.

7.2.4 Pravica do premestitve in nadomestila

Pravico do zaposlitve pri drugem ustreznem delu je nadomestila nova pravica do premestitve. Premestitev je pravica, ki jo dobi delovni invalid:

- po končani poklicni rehabilitaciji;
- s preostalo delavno zmožnostjo, če je pri njem ugotovljena II. kategorija invalidnosti po dopolnjenem 50 letu starosti ali
- če je pri njem ugotovljena III. kategorija invalidnosti.

Premestitev je delovnemu invalidu dolžan zagotoviti delodajalec⁶².

»Do nadomestil za invalidnost ima pravico zavarovanec, ki dela na novem delovnem mestu in ustreza zgoraj naštetim pogojem druge in tretje alineje⁶³.«

---

⁶¹ O nekaterih pravicah, Poklicna rehabilitacija.

⁶² ZPIZ-1-UPB4, 91. člen

⁶³ ZŠIZ-1-UPB4, 94. člen

7.2.5 Pravica do dela s skrajšanim delavnim časom

»Zavarovanec, pri katerem se ugotovi III. kategorijo invalidnosti in niti s poklicno rehabilitacijo ni več zmožen za delo s polnim delovnim časom, pridobi pravico: do dela z delovnim časom, ki je krajši od polnega delovnega časa in pravico do delne invalidske pokojnine⁶⁴.«

7.3 VDOVSKA POKOJNINA

»Vdovska pokojnina je pokojninski prejemek, ki pripada preživelemu zakonskemu partnerju oziroma ob izpolnjevanju pogojev tudi razvezanem zakoncu ali partnerju v izven zakonski skupnosti umrlega zavarovanca ali uživalca pokojnine, če izpolnjuje pogoje, ki jih določa zakon⁶⁵.«

7.3.1 Splošni pogoji na strani umrlega zavarovanca

»Vdova, vdovec oziroma drugi zavarovančevi družinski člani pridobijo pravico do pokojnine po umrlem zavarovancu, če je umrl zavarovanec:

- dopolnil najmanj pet let zavarovalne dobe ali najmanj deset let pokojninske dobe ali
- izpolnil pogoje za pridobitev pravice do starostne ali invalidske pokojnine ali
- je bil uživalec starostne ali invalidske pokojnine ali užival pravico na podlagi invalidnosti.⁶⁶«

V primeru, da je smrt zavarovanca nastopila zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, pridobi vdova ali vdovec pravico do vdovske pokojnine ne glede na to, koliko pokojninske dobe je dopolnil umrl.

Pri ugotavljanju pogojev za pridobitev pravice do pokojnine po umrlem, ima enake pravne posledice kot smrt tudi pravnomočna odločba o razglasitvi zavarovanca za pogrešanega.

Dodatni splošni pogoji

Dodatni splošni pogoji so takrat, ko uveljavlja vdovsko pokojnino razvezani zakonec, in se nanašajo na preživetje nekdanjega zakonca. Ta dejstva morajo izhajati iz sodne odločbe ali sporazuma med nekdanjima zakoncema in morajo obstajati vse do zavarovalčeve smrti⁶⁷.

---

⁶⁴ ZPIZ-1-UPB4, 93. člen

⁶⁵ ZPIZ-1-UP4, 8. člen

⁶⁶ ZPIZ-1, 109. člen

⁶⁷ ZPIZ-1-UPB4, 113. člen

Posebni pogoji

Vdova praviloma pridobi pravico do vdovske pokojnine, če je⁶⁸:

- dopolnila predpisano starost, in sicer 53 let oziroma 48 let, vendar v tem primeru le, če ob smrti zavarovanca oziroma uživalca pravic ni imela lastnosti zavarovanke ali
- ne glede na starost, če je bila ob smrti zavarovanca ali uživalca pravic popolnoma nezmožna za delo ali je to postala v enem letu po njegovi smrti ali
- ji je po smrti zavarovanca ali uživalca pravice ostal otrok ali več otrok, ki jih je dolžna preživljati.

Vdova pa lahko pridobi pravico do vdovske pokojnine tudi v naslednjih primerah⁶⁹:

- če do zavarovančeve smrti še ni dopolnila 53 let starosti, dopolnila pa je 48 let, lahko pridobi pravico do vdovske pokojnine po preteku čakalne dobe, to je, ko dopolni 53 let starosti ali
- če vdova, ki po smrti zavarovanca ali uživalca pravice ni imela lastnosti zavarovanke, še ni dopolnila 48 let starosti, dopolnila pa je 44 let in 6 mesecev, lahko pridobi pravico do vdovske pokojnine, ko dopolni 48 let starosti ali
- če je umrla zavarovanec ob sklenitvi zakonske zveze že dopolnil 58 let starosti, pridobi vdova pravico do vdovske pokojnine le, če je z umrlim zakoncem imela skupnega otroka, ali če je zakonska zveza trajala nepretrgoma eno leto.

Vdovec praviloma pridobi pravico do vdovske pokojnine, če je⁷⁰:

- dopolnil predpisano starost, in sicer 53 let oziroma 48 let, vendar v tem primeru le, če ob smrti zavarovanke oziroma uživalca pravic ni imel lastnosti zavarovanca ali
- ne glede na starost, če je bil ob smrti zavarovanke ali uživalke pravic popolnoma nezmožen za delo, ali je to postal v enem letu po njeni smrti ali
- mu je po smrti zavarovanke ali uživalke pravice ostal otrok ali več otrok, ki jih je dolžan preživljati.

Vdovec pa lahko pridobi pravico do vdovske pokojnine tudi v naslednjih primerih⁷¹:

- če vdovec do zavarovankine smrti še ni dopolnil 53 let starosti, dopolnil pa je 48 let, lahko pridobi pravico do vdovske pokojnine po preteku čakalne dobe, to je, ko dopolni 53 let starosti ali
- lahko vdovec, ki ob smrti zavarovanke ali uživalke pravice ni imel lastnosti zavarovanca in še ni dopolnil 48 let starosti, dopolnil pa je 45 let, pridobi pravico do vdovske pokojnine, ko dopolni 48 let starosti.

---

⁶⁸ ZPIZ-1-UPB4, 110. člen

⁶⁹ ZPIZ-1-UPB4, 110. člen

⁷⁰ ZPIZ-1-UPB4, 110. člen

⁷¹ ZPIZ-UPB4, 110. člen

Če je umrla zavarovanka ob sklenitvi zakonske zveze že dopolnila 56 let starosti, pridobi vdovec pravico so vdovske pokojnine le:

- če je imel z umrlim zakoncem skupnega otroka ali pa
- če je zakonska zveza trajala nepretrgoma eno leto.

7.3.2 Pogoji za pridobitev vdovske pokojnine

Za pridobitev pravice do vdovske pokojnine morajo biti izpolnjeni splošni in posebni pogoji. Splošni pogoji se nanašajo na umrlega zavarovanca ali uživalca določenih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, posebni pa na vdovo oziroma vdovca.

7.4 DRUŽINSKA POKOJNINA

Družinska pokojnina se po smrti zavarovanca prizna zakonskim in nezakonskim otrokom ter posvojencem, pastorkom, vnukom in drugim otrokom brez staršev ter staršem in posvojiteljem, ki jih je zavarovanec preživljal in tudi bratom in sestram, ki jih je zavarovanec preživljal, pod dodatnimi pogoji, da nimajo lastnih sredstev za preživljanje⁷².

7.4.2 Pogoji za pridobitev pravice do družinske pokojnine

Za pridobitev te pravice morajo biti izpolnjeni splošni in posebni pogoji. Splošni pogoji zadevajo umrlega zavarovanca ali uživalca določenih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, posebni pa družinske člane, ki uveljavljajo pravico do družinske pokojnine⁷³.

Splošni pogoji na strani umrlega⁷⁴

Če je bil umrli zavarovanec, so pogoji na njegovi strani izpolnjeni, če je:

- dopolnil najmanj pet let zavarovalne dobe ali
- deset let pokojninske dobe ali
- izpolnjeval pogoje za pridobitev pravice do starostne ali invalidske pokojnine.

Če je bil umrli uživalec pravic, so pogoji na njegovi strani izpolnjeni, če je užival:

- starostno ali invalidsko pokojnino ali
- katero od pravic na podlagi invalidnosti.

---

⁷² ZPIZ-1-UPB4, 115. člen

⁷³ O nekaterih pravicah. Družinska pokojnina 2008

⁷⁴ O nekaterih pravicah. Družinska pokojnina 2008

V primeru, da je smrt zavarovanca nastopila zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, se šteje, da se pogoji na njegovi strani izpolnjeni, ne glede na to, koliko pokojninske dobe je dopolnil.

Pri ugotavljanju pogojev za pridobitev pravice do pokojnine po umrlem ima povsem enake posledice kot smrt tudi pravnomočna odločba o razglasitvi zavarovanca za pogrešanega.

Dodatni splošni pogoj⁷⁵

V nekaterih primerih je dodatni splošni pogoj dejstvo, da je umrla družinskega člana, ki uveljavlja pravico do družinske pokojnine, do svoje smrti preživel.

Navedeni pogoj je izpolnjen pri družinskem članu, če:

- ni zavarovan po določbah tega zakona,
- je imel z njim skupno stalno prebivališče in
- njegovi povprečni mesečni dohodki v koledarskem letu pred smrtjo zavarovanca ali uživalca pravic niso presegli polovice osnovne za odmero dodatnih pravic na dan nastanka zavarovanega primera.

Posebni pogoji za družinske člane⁷⁶

Pravico do družinske pokojnine lahko pridobijo naslednji družinski člani:

- otroci (zakonski ali nezakonski ter posvojenci),
- pastorki, vnuki in drugi otroci brez staršev, ki jih je zavarovanec preživel,
- starši in posvojitelji, ki jih je zavarovanec preživel,
- bratje ter sestre, ki jih je zavarovanec preživel do svoje smrti in nimajo lastnih sredstev za preživljanje.

7.4.2.1 Otroci

Med otroke zavarovanca štejemo⁷⁷:

- njegove zakonske in nezakonske otroke;
- njegove posvojence;
- njegove pastorki;
- njegove vnuki ali
- druge otroke brez staršev. Pri tem se šteje, da so otroci brez staršev (lahko tudi vnuki) tudi takrat, kadar so njihovi starši sicer živi, a popolnoma nezmožni za delo.

---

⁷⁵ O nekaterih pravicah. Družinska pokojnina 2008

⁷⁶ O nekaterih pravicah. Družinska pokojnina 2008

⁷⁷ O nekaterih pravicah. Družinska pokojnina 2008

Otroku gre pravica do družinske pokojnine do dopolnjenega 15. leta oziroma do konca šolanja, vendar največ do dopolnjenega 26. leta starosti⁷⁸.

Če se je otrok po dopolnitvi 15. leta starosti prijavil pri Zavodu za zaposlovanje, ima pravico do družinske pokojnine do dopolnjenega 18. leta starosti, če izpolnjuje vse obveznosti po predpisih o zavarovanju za primer brezposelnosti⁷⁹.

Otrok, ki je postal popolnoma nezmožen za delo do starosti, do katere mu je zagotovljena družinska pokojnina (15. leta) oziroma do konca šolanja (največ do dopolnjenega 26 leta), ima pravico do družinske pokojnine, dokler traja takšna nezmožnost⁸⁰.

V primeru, da je postal otrok popolnoma nezmožen za delo po starosti, do katere mu je zagotovljena družinska pokojnina oziroma po končanem šolanju, lahko pridobi pravico do družinske pokojnine, če ga je zavarovanec oziroma uživalec pravice do svoje smrti preživljal⁸¹.

Otrok vajenec v učnem razmerju, ki je v tem času obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovan, ima v tem času kljub temu pravico do družinske pokojnine.

7.4.2.2 Starši

Starši dobijo pravico do družinske pokojnine po umrlem zavarovancu pod pogojem, da jih je zavarovanec do smrti preživljal, in če je do smrti zavarovanca mati izpolnila 54 let in 6 mesecev oziroma oče 58 let starosti⁸². Če starostna pogoja ne izpolnjujejo, pa v primeru, da so bili ob smrti zavarovanca popolnoma nezmožni za delo.

7.4.2.3 Bratje in sestre

Bratje in sestre lahko pridobijo pravico do družinske pokojnine pod enakimi pogoji, kot to velja za otroke ali starše umrlega zavarovanca, s tem da mora biti pri njih izpolnjen še dodatni pogoj, da nimajo lastnih sredstev za preživljanje.

---

⁷⁸ ZPIZ-1-UPB4, 116. člen

⁷⁹ ZPIZ-1-UPB4, 116. člen

⁸⁰ ZPIZ-1-UPB4, 116. člen

⁸¹ ZPIZ-1-UPB4, 116. člen

⁸² O nekaterih pravicah. Družinska pokojnina 2008

7.5 DELNA POKOJNINA

Čeprav gre pri delni pokojnini za obliko pokojnine, ki za priznanje zahteva enake pogoje, kot se zahtevajo za pridobitev pravice do starostne pokojnine, je ta pokojnina nekaj posebnega, ker za zavarovanca predstavlja krajši ali daljši čas prilagajanja v načinu življenja, ko prehaja iz aktivnega življenja v pokoj.

Delna pokojnina omogoča, da ostane največ s polovico polnega delovnega časa v delavnem razmerju in za ta čas prejema ustrezno plačo, razliko pa mu pokrije zavod v obliki delne pokojnine. Ta pokojnina se odmeri v višini polovice starostne pokojnine ob upoštevanju zavarovančeve pokojninske dobe, pokojninske osnove in starosti.

Delno pokojnino lahko uveljavi zavarovanec⁸³:

- ki je že izpolnil pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine,
- če je v delovnem razmerju največ s polovico polnega delovnega časa.

7.6 DRŽAVNA POKOJNINA

7.6.1 Splošno

Državna pokojnina je zelo pomemben institut, ki je posegel v področje socialne varnosti z uveljavitvijo novega Zakona, in o katerem bi lahko rekli, da je ob takšni ureditvi rahlo načel sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Gre za pravico, ki ne izhaja iz obveznega zavarovanja, je pa po novem urejena v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, zato jo v skladu z Zakonom priznava in izplačuje Zavod. Sredstva izplačevanja za državno pokojnino pokriva država iz proračuna⁸⁴.

Državna pokojnina je prejemek, ki se ob dopolnitvi določene starosti zagotavlja osebam določenim z Zakonom, ki niso dopolnile minimalne zavarovalne dobe za priznanje pravice do pokojnine in izpolnjujejo pogoje v skladu z Zakonom⁸⁵.

Državna pokojnina je pravica, ki ne temelji na pogoju predhodnega zavarovanja in plačevanja prispevkov in zato ne izhaja iz zavarovalnih načel.

---

⁸³ Delna pokojnina.

⁸⁴ ZPIZ-1, 232. člen

⁸⁵ ZPIZ-1-UPB4, 8. člen

Pri vključevanju državne pokojnine v pokojninski sistem je šlo vsekakor za politični kompromis, ki je omogočal, da je prvotnih razprav o pokojninski reformi, ki so poudarjale le slabosti sistema generacijske solidarnosti in gradile razvoj na bistveno ožji varnosti ter na poudarjanju razvoja suplementarnih zavarovanj. Ker reforma, glede na zgodovinski razvoj zavarovanja in naše razmere, pa tudi civilizacijske pridobitve Evrope, objektivno ni mogla biti tako radikalna, je državna pokojnina, kot neke vrste univerzalna pravica državljanov oziroma prebivalcev, izgubila svoj temeljni namen kot ga ima v drugačnih sistemih. Zaradi tega je nova državna pokojnina tekom razprav ob sprejemu zakona, vse bolj pridobivala obeležja, ki so narekovala tudi pogoj izpolnjevanja socialnih oziroma premoženjskih kriterijev za njeno pridobitev.

Pravico do državne pokojnine določa Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki pravi⁸⁶:

Oseba s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki nima pravice do pokojnine po tem zakonu, iz tujega javnega pokojninskega sistema oziroma po drugih predpisih, in katere lastni dohodki ne presegajo premoženjskega cenusa za pridobitev pravice do varstvenega dodatka po tem zakonu, pridobi pravico do državne pokojnine, če:

- je dopolnila 65 let starosti, in
- je med 15. in 65. letom starosti najmanj 30 let imela prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji.

Državna pokojnina iz prejšnjega odstavka znaša 33,3% najnižje pokojninske osnove⁸⁷.

7.6.2 Kdo lahko pridobi državno pokojnino

Pravico do državne pokojnine lahko v letu 2007 pridobi oseba s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki nima pravice do pokojnine po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, drugih predpisih oziroma iz tujega javnega pokojninskega sistema in njeni lastni dohodki ne presegajo premoženjskega cenusa za pridobitev pravice do varstvenega dodatka, če je:

- dopolnila 65 let starosti in
- je imela med 15. in 65. letom starosti najmanj 30 let prijavljeno stalno prebivališče na območju Republike Slovenije oziroma v državi članici evropskega gospodarskega prostora.

Oseba, ki je upravičena do samostojne družinske oziroma vdovske pokojnine, ki pa po višini ne dosega zneska državne pokojnine, lahko v skladu z 59. členom ZPIZ-1 namesto družinske oziroma vdovske pokojnine uveljavi pravico do državne pokojnine, tudi če za priznanje te pokojnine izpolnjuje predpisane pogoje.

---

⁸⁶ ZPIZ-1-UPB4, 59. člen

⁸⁷ ZPIZ-1-UPB4, 59. člen

7.6.2.1 Starostni pogoj

Za pridobitev pravice do državne pokojnine v sistemu velja predhodno obdobje. Določa ga 419. člen ZPIZ-a ter pomeni dvoje, in sicer:

1. V prehodnem obdobju od leta 2000 do leta 2005 uveljavijo pravico do državne pokojnine osebe, ki so dopolnile najmanj 65 let starosti, če izpolnjujejo tudi druge pogoje, določene za pridobitev denarne pomoči kot edinega vira preživljanja po predpisih o socialnem varstvu.

2. Je v predhodnem obdobju starostni pogoj pridobitev pravice do državne pokojnine v letu 2001 70 let, v letu 2002 69 let, ta starost pa se vsako prihodnje leto zmanjša za eno leto, tako da je v letu 2006 znašala 65 let.

Odmerna lestvica za priznanje državne pokojnine

Leto	Starost
2001	70
2002	69
2003	68
2004	67
2005	66
2006	65

7.6.2.2 Pogoj bivanja

Prvi pogoj za pridobitev državne pokojnine je stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. To pomeni, da mora imeti tisti, ki uveljavlja to pravico, v času vložitve zahtevka stalno prebivališče v državi. Dokaz, da oseba izpolnjuje zahtevani pogoj, je uradno potrdilo o stalnem prebivališču.

Drugi pogoj je pogoj stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji med 15. in 65. letom starosti v trajanju najmanj 30 let. Izpolnjevanje tega pogoja se dokazuje z izpiskom iz registra o prebivanju na območju Republike Slovenije⁸⁸. V primeru, da upravna enota pred določenim letom nima evidence o predlagateljevem stalnem prebivališču, je treba postopek dopolniti. Za izvedbo takega postopka je potrebno zaprositi upravno enoto.

Pri upravičenosti do državne pokojnine ni potrebno, da bi upravičenec živel doma (državno pokojnino torej lahko uveljavijo tudi osebe, ki prebivajo v domovih za ostarele), potrebno pa je, da ima upravičenec stalno prebivališče na območju Republike Slovenije.

Kakšen je premoženjski cenzus za pridobitev pravice?

Oseba, ki uveljavlja pravico do državne pokojnine izpolnjuje premoženjske pogoje v primeru, da njeni dohodki v letu 2007 niso presegli mesečno 388,86 EUR oziroma letno 4.666,32 EUR.

Med navedene dohodke štejejo:

- vojaške invalidnine iz tujine,
- invalidnine in druge dajatve po predpisih o vojaških invalidih in civilnih invalidih vojne,
- prejemki iz prostovoljnega zavarovanja,
- preživnine,
- drugi prejemki, razen tistih, za katere je s posebnim predpisi določeno, da se ne upoštevajo pri ugotavljanju premoženjskega stanja upravičenca in
- dohodek od kmetijskih in gozdnih zemljišč.

Ne glede na to, da oseba izpolnjuje naštetih pogoje, ne more pridobiti pravice do državne pokojnine, če ima premoženje, od katerega se plačuje davek, ki obsega:

- stanovanjske hiše, stanovanja, poslovne stavbe in poslovne prostore, razen stanovanjske hiše ali stanovanja, ki tej osebi služi kot stalno prebivališče,
- prostore za počitek in rekreacijo,
- kmetijska in gozdna zemljišča s katastrskim dohodkom nad višino, ki je v letu 2007 določena kot podlaga za vključitev v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje ali
- druga obdavčljiva nepremična premoženja, če skupna vrednost naštetega premoženja presega 22.407,55 EUR.

Višina državne pokojnine

Državna pokojnina znaša 33,3 % najnižje pokojninske osnove. Od 1. januarja 2008 dalje znaša 164,72 EUR. Višina te pokojnine se spreminja ob vsakokratni spremembi višine drugih pokojnin.

---

⁸⁸ Zakon o centralnem registru prebivalstva, Ur.list RS, št. 72/2006

8 STATISTIČNI PODATKI O PREJEMNIKIH POKOJNIN IN VIŠINI POKOJNIN

Tabela 2 prikazuje dosežen čas, na osnovi katerega so se ugotavljali pogoji za pridobitev pravice do pokojnine. V teh podatkih niso vključeni prejemniki državnih pokojnin, vojaških pokojnin, akontacij pokojnin, kmečkih pokojnin po SZK, dodatkov k pokojnini in delov vdovskih pokojnin.

Tabela 2: Povprečna pokojninska doba vseh upokojencev po spolu od leta 2000 do leta 2007, stanje decembra meseca

leto	Starostna pokojnina						Invalidska pokojnina						Družinska pokojnina		Skupaj	
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj		skupaj			
	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes
2000	30	11	36	6	33	5	22	10	27	1	25	5	28	1	30	9
2001	31	2	36	7	33	7	23	1	27	1	25	6	28	3	31	0
2002	31	5	36	9	33	10	23	2	27	2	25	7	28	2	31	2
2003	31	8	36	10	34	0	23	3	27	3	25	8	28	2	31	3
2004	31	10	36	11	34	2	23	3	27	3	25	9	28	1	31	5
2005	32	1	37	0	34	4	23	3	27	3	25	9	28	0	31	6
2006	32	3	37	2	34	6	23	3	27	3	25	10	27	11	31	9
2007	32	6	37	3	34	8	23	3	27	3	25	10	27	10	31	10

Pokojninska doba je čas, ki je potreben za prehod iz aktivnega v pasivni del prebivalstva oziroma čas, za nastop pokojnine in se spreminja. Res, da se je v zadnjih letih nekoliko umirila, vendar se še vedno spreminja. Primer starostne pokojnine, kjer je bilo, glede na leto 2000, potrebno odšteti 30 let in 11 mesecev pokojninske dobe (ženske) in 36 let in 6 mesecev pokojninske dobe (moški) v letu 2007 pa se je razlika znatno povečala, saj je bilo potrebno za pokojninsko dobo odšteti 32 let in 6 mesecev (ženske) in 37 let in 3 mesece (moški). Razlike so opazne tudi pri invalidski pokojnini in družinski pokojnini.

Tabela 3 prikazuje povprečno doseženo starost vseh tistih upokojujencev, ki so v tekočem letu prvič izpolnili pogoje za pridobitev pravice do pokojnine in jim je bila pokojnina izplačana z rednim nakazilom. V teh podatkih niso vključeni prejemniki državnih pokojnin, vojaških pokojnin, akontacij pokojnin, kmečkih pokojnin po SZK, dodatkov k pokojnini in delov vdovskih pokojnin.

Tabela 3: Povprečna starost prejemnikov pokojnin (brez družinskih in vdovskih), ki jim je prvič priznana pravica do pokojnine, po splošnih in posebnih predpisih od leta 2000 – 2007, stanje decembra meseca

leto	Starostna pokojnina						Invalidska pokojnina					
	ženske		moški		skupaj		ženske		moški		skupaj	
	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes	let	mes
2000	55	5	59	2	57	2	48	5	52	5	51	0
2001	55	5	59	3	57	2	48	9	52	9	51	3
2002	55	6	59	11	57	8	49	2	53	0	51	8
2003	55	8	59	11	57	8	49	6	52	11	51	8
2004	56	7	60	7	58	7	49	5	53	4	52	2
2005	57	1	60	5	58	10	49	8	53	6	52	3
2006	57	2	60	4	58	11	49	9	53	3	52	1
2007	57	5	60	8	59	2	50	0	54	2	52	10

Iz tabele je razvidno, da se starost prejemnikov, ki so prvič dobili pravico do pokojnine, iz leta v leto viša. Razlike so sicer majhne glede na posamezno leto, vendar se v sedmih letih ti dodatni meseci kar poznajo. Primer starostne pokojnine, kjer je ženska v letu 2000 lahko prejela pokojnino že z 55 leti in 5 mesci, v letu 2007 pa je morala dopolniti 57 let in 5 mesecev.

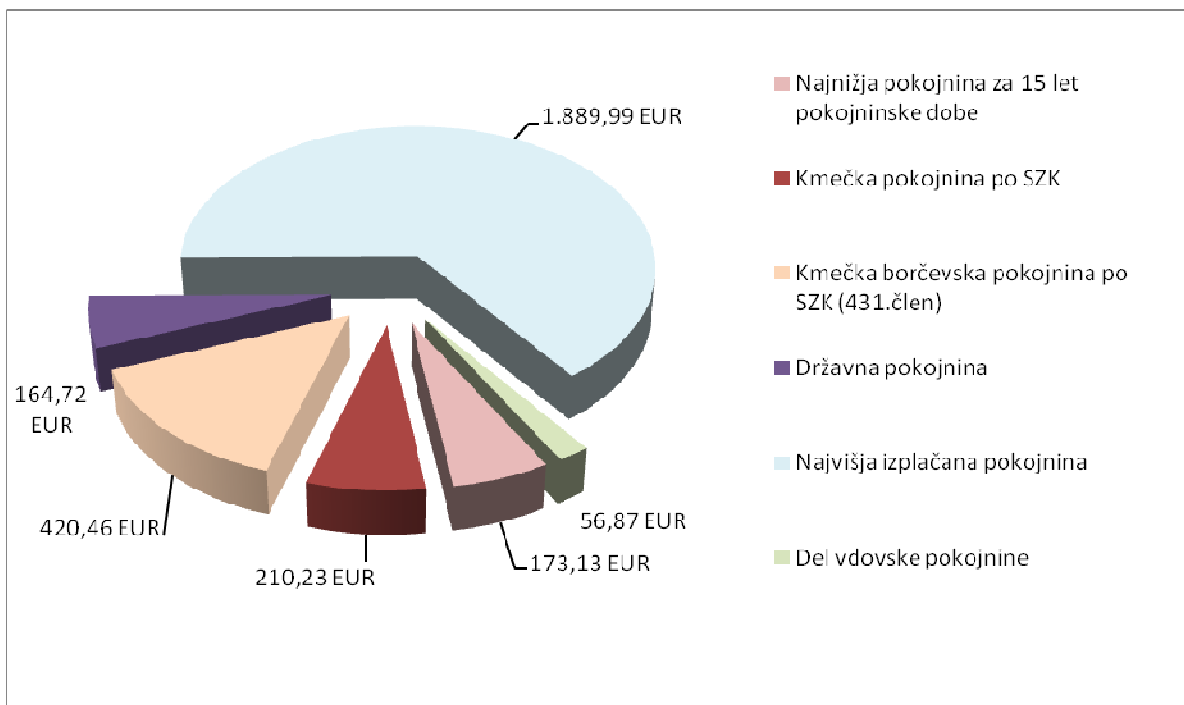
Poleg povprečne pokojninske dobe vseh upokojujev in povprečne starosti prejemnikov pokojnin, ki jim je bila prvič priznana pravica do pokojnine, bi rada prikazala tudi višino pokojnin, ki so bile prejete marca mesca 2008.

Tabela 4 prikazuje velike razlike med različnimi vrstami pokojnin. Medtem ko je najvišja izplačana pokojnina marca mesca letošnjega leta znašala 1.889,99 EUR-ov, je kmečka borčevska pokojnina po SZK znašala 420,46 EUR-ov.

Tabela 4: Višina pokojnin marca 2008

Vrsta	Znesek v EUR
Najnižja pokojnina za 15 let pokojninske dobe	173,13
Kmečka pokojnina po SZK	210,23
Kmečka borčevska pokojnina po SZK (431. člen)	420,46
Državna pokojnina	164,72
Najvišja izplačana pokojnina	1.889,99
Del vdovske pokojnine	56,87

Slika 3: Višina pokojnin marca 2008

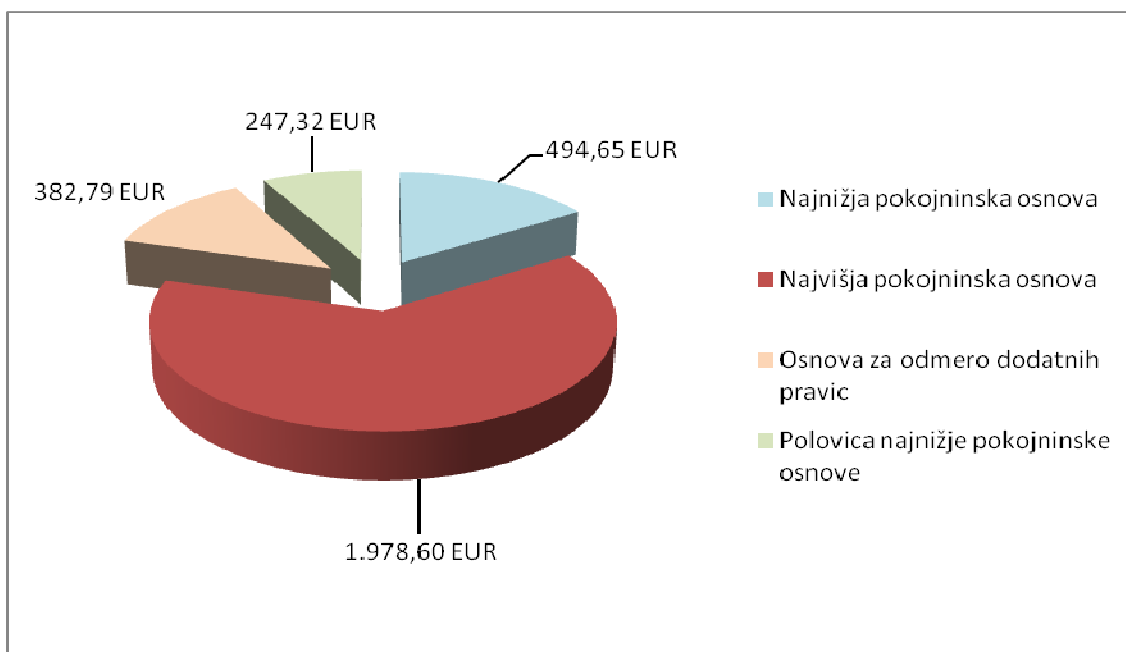
Vir: Glej tabela 4

Kaj pa pokojninske osnove? Kolikšna je razlika med pokojninskimi osnovami? Te podatke prikazuje tabela 5. Podatki kažejo, da je bila marca mesca letošnjega leta, najnižja pokojninska osnova 494,65 EUR-ov najvišja pa 1.978,60 EUR-ov. Razlika je velika in znaša kar 1.483,95 EUR.

Tabela 5: Pokojninske osnove marca 2008

Vrsta	Znesek v EUR
Najnižja pokojninska osnova	494,65
Najvišja pokojninska osnova	1.978,60
Osnova za odmero dodatnih pravic	382,79
Polovica najnižje pokojninske osnove	247,32

Slika 4: Pokojninske osnove marca 2008

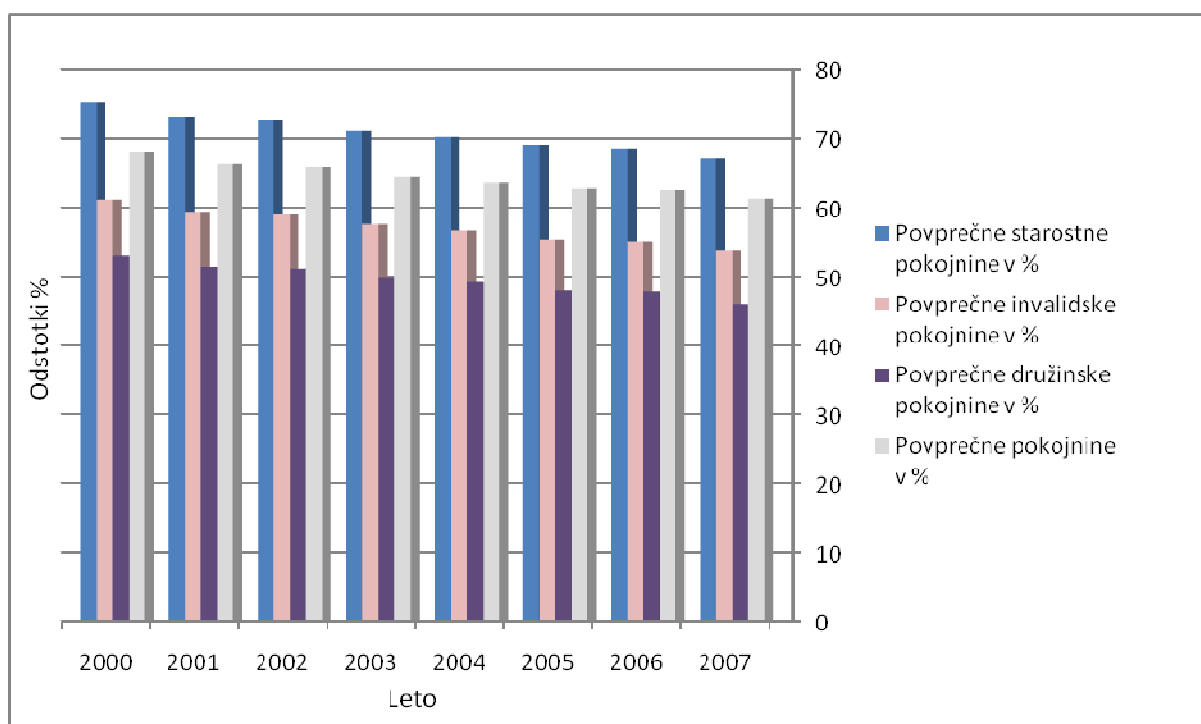
Vir: Tabela 5

Kakšno je razmerje med pokojninami in plačami po letih, prikazuje spodnja tabela 6. Iz tabele je razvidno, da se odstotek povprečne posamezne vrste pokojnine iz leta v leto niža. Povprečne družinske pokojnine so celo nižje od 50 % in še vedno padajo. Razlog temu je seveda razmerje med aktivnimi prebivalci in upokojenimi, ki sem ga prikazala tekom diplomske naloge.

Tabela 6: Razmerje – pokojnine: plače po letih

Leto	Povprečne starostne pokojnine v %	Povprečne invalidske pokojnine v %	Povprečne družinske pokojnine v %	Povprečne pokojnine v %
2000	75,3	61,1	53,0	68,1
2001	73,2	59,4	51,4	66,3
2002	72,8	59,1	51,1	65,9
2003	71,1	57,6	49,9	64,5
2004	70,2	56,7	49,2	63,7
2005	69,1	55,4	48,0	62,7
2006	68,6	55,1	47,8	62,5
2007	67,1	53,7	46,0	61,3

Slika 5: Razmerje – pokojnine: plače po letih

Vir: Tabela 6

9 ZAKLJUČEK

V preteklem stoletju se je življenjska doba v razvitih državah, ne samo podaljševala, pač pa se je podaljševala pospešeno. »Medtem, ko je posameznik leta 1840 živel v povprečju 40 let, lahko današnja generacija pričakuje, da bo živela 80 let in več. Če se bo podaljševanje nadaljevalo s takim trendom, bodo naši vnuki živeli kar 160 let.« (Tett, Chung, 2007).

Namen diplomskega dela je bilo pridobiti znanje na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter ugotovitev pogojev za pridobitev pokojnine. V ta namen sem v prvem poglavju opisala uvodne misli, izhodišča, namen in cilje diplomskega dela ter opredelila metodološki pristop ob upoštevanju predpostavk in omejitev raziskave.

V drugem poglavju sem predstavila in obrazložila pojme socialne varnosti, socialnega zavarovanja ter socialnega varstva. Sisteme socialne varnosti razvrščamo v tri osnovne modele, in sicer: Bismarckov model, ki velja v Sloveniji, Beveridgeov model ter Skandinavski model. Obstaja določena povezava, in sicer je pri Bismarckovem modelu najpomembnejše načelo recipročnosti oziroma ekvivalence, v Beveridgeovem modelu je to načelo potreb, v skandinavskem modelu pa je to načelo enakosti oziroma univerzalnosti. Pri nas so najpomembnejša načela enotnosti, vzajemnosti in solidarnosti, univerzalnosti, neodtujljivosti in spoštovanja pridobljenih pravic ter načelo varstva pravic iz socialne varnosti.

Kriza sistemov socialne varnosti postaja ena od stalnic sodobnih družb; ta kriza se navzven kaže kot kriza financiranja. Prihodkovni viri (davki in prispevki) ne dohajajo pravic in obveznosti, ki izvirajo iz sistema. Povečanje prihodkov, bodisi z večanjem subvencij države sistemu socialnega zavarovanja, bodisi z večanjem prispevnih stopenj, bi lahko bila navidezno preprosta rešitev vendar težko uresničljiva (Stanovnik, 2004).

Tako mednarodni pravni viri kot domači pravni viri, ki so predstavljeni v tretjem poglavju so zelo pomembni za tolmačenje pojmov glede socialne varnosti, minimalnega varstva na področju zdravstvenega varstva, nadomestila za čas bolezni, dajatev za čas brezposelnosti, dajatev za starost, dajatev za primer invalidnosti in dajatev družinskim članom v primeru smrti hranitelja družine. Za področje socialne varnosti je najpomembnejša Konvencija št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti. Med domače pravne vire sodijo Ustava RS, Zakon o socialnem varstvu ter Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Pokojninski sistemi po načelu PAYG so kar nekaj desetletij uspešno delovali tako pri nas kot v svetu. Vendar so v 21. stoletju postali manj stabilni zaradi vzrokov, ki sem jih opisala v četrtem poglavju, in sicer so to: demografske spremembe, previsoka raven pravic, visoka brezposelnost ter predčasno upokojevanje. Ravno zaradi omenjenih vzrokov, je danes čutiti posledice, nekoč morda dobrih, odločitev države.

Saj je ravno visoka brezposelnost privedla do predčasne upokojitve. Država je želela omiliti stopnjo brezposelnost in je v ta namen omogočila upokojevanje vse mlajših.

V petem poglavju sem se osredotočila na pokojninski sistem v Sloveniji pred njeno reformo. Z namenom, da bi prišla do tega, zakaj je prišlo do krize pokojninskega sistema, sem se poglobila v obdobje pred letom 1945 in po njem. Izkazalo se je, da je Slovenija v letu 1921 sprejela zakon o zavarovanju delavcev in s tem zakonom stopila med najnaprednejše države na področju socialnega zavarovanja. Nato se je po letu 1945 zakonodaja večkrat spremenila in dopolnila. Pokojninski sistem v Sloveniji je imel pred reformo značilnosti: naraščanja števila upokojencev, relativno nizka upokojitvena starost, upadanje števila zavarovancev, poslabšanje razmerja med zavarovanci in upokojenci, spremenjena struktura prihodkov sistema pokojninskega zavarovanja.

Kriza sistema javnega pokojninskega zavarovanja je kljub nekaterim nepravilnostim delovalo do osemdesetih let; v začetku devetdesetih se je kriza še poglobila z brezposelnostjo in predčasnim upokojevanjem.

Glede na demografske spremembe, je bila pokojninska reforma nujna, saj dokladni sistem ni več mogel zagotavljati zadostnih sredstev za pokojnino. Sistem, kjer so prispevki aktivnih zavarovancev sproti namenjeni za izplačilo pokojnin, je začel zgubljati na pomenu, saj postajajo prilivi zaposlenih premajhni glede na obveznosti do upokojencev. V ta namen sem v poglavju šest opisala pokojninski sistem v Sloveniji po reformi. Prišla sem do podatkov, da so se po uvedbi pokojninske reforme v letu 1999, ki uvaja tri stebri sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja odprle nove možnosti. Nov sistem v prvem stebru ohranja še zmeraj dosedanja dokladni sistem financiranja ter skozi drugi in tretji steber uvaja nov naložbeni sistem. Sistem je lahko s tem bolj odporen proti negativnim demografskim in ekonomskim gibanjem, manj izpostavljeni političnim vplivom in ekonomsko bolj učinkovit.

Spremembe so bile potrebne predvsem z vidika materialnih posledic-vzpostavitev finančno vzdržnega sistema. Zakon o invalidskem in pokojninskem zavarovanju je zaostрил pogoje za upokojitev; podaljšala se je upokojitvena starost in znižala se je pokojninska osnova za starostno pokojnino. Podaljšalo se je tudi število let za izračun pokojninske osnove.

Ne glede na to, da so bili uveljavljeni zgoraj naštetih ukrepi se pričakuje, da bo število upokojencev v prihodnosti še večje in da bodo pokojnine dosegle 55 % neto plače. Seveda velja omeniti, da dohodki upokojencev ne bodo zagotavljali standarda, na katerega so bili navajeni upokojenci v času zaposlitve.

Prepletenost javnega in zasebnega pokojninskega sistema predstavlja odgovor na iskanje novih rešitev zagotavljanja materialne in socialne varnosti za starost v novih demografskih pogojih in novih, globalnih pogojih gospodarjenja. V Sloveniji je vse večji poudarek na prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju, ki je izven javnega, vendar ob javnem sistemu.

Seveda je bil eden izmed ciljev te diplomske naloge prikazati pogoje za pridobitev pokojnine. V poglavju sedem sem tako prikazala pogoje za pridobitev posamezne vrste pokojnine tako starostne, kot invalidske, vdovske, družinske, delne kot državne pokojnine. Podatki so za nas mlade, ki smo študirali, precej zaskrbljujoči, saj se povprečna pokojninska doba iz leta v leto večja. To sem tudi prikazala v poglavju osem. V tem poglavju sem prikazala predvsem tiste podatke za katere sem menila, da so izredno pomembni za nadaljnje študije. Iz navedenih podatkov je za nas, ki smo komaj začeli delati v rednem delavnem razmerju, vprašanje kakšna starost se nam obeta. Velja, da bo po nekaterih napovedih število upokojencev drastično presešlo število aktivnih in ravno to dejstvo nagovarja k temu, da bo naša »mirna« starost vprašljiva.

Projekcije, ki jih inštitut za ekonomska raziskovanja izdeluje za Slovenijo, kažejo, da se bo sedanja luknja pokojninskega sistema, v višini približno 4%, financirana iz proračuna, stalno povečevala. Leta 2020 bo večja za odstotek, leta 2030 za več kot 3%, leta 2040 za približno 5%⁸⁹. Omenjeni problem bi moral začeti reševati nov mandatar, Borut Pahor.

Nova koalicija bo, po napovedi koalicijske pogodbe, spremenila sistem davčnih olajšav, in sicer tako, da bi bile pri nižjih bruto plačah višje olajšave, pri visokih bruto plačah pa nižje. Povečali naj bi spodbude za kolektivna prostovoljna pokojninska varčevanja tudi iz participacije zaposlenih na dobičku⁹⁰.

Vsekakor velja omeniti, da bo moral vsak posameznik sam poskrbeti za lastno starost, kakovostno življenje v starosti, z različnimi oblikami varčevanja. Seveda pa nastane problem koliko privarčevati, saj mnogi zaposleni komaj shajajo iz mesca v mesec. Le-ti težko dajo kakšen "prihranek" na svoj osebni račun ali dodatno pokojninsko zavarovanje ali pa morda v kakšno delniško družbo oziroma druge oblike varčevanja. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju bo moral ravno na podlagi takšnih državljanov oziroma zavarovancev, ki si ne morejo privoščiti varčevanja in/ali živijo že v času zaposlitve na robu življenjskih razmer, spremeniti in prilagoditi sistem. V nasprotnem primeru se lahko pričakuje nezadovoljstva in kaotične razmere. Sicer pa nova pokojninska reforma z dodatnimi krčenji pravic ter zaostrenimi pogoji, ne bi bila zaželena.

---

⁸⁹ Masten, 2008

⁹⁰ Drnovšek, 2008

LITERATURA

- BELOPAVLOVIČ, Nataša. Pokojninska reforma. Pravna praksa. 2000, let. 19, št. 5/6, str. 3.
- BELOPAVLOVIČ, Nataša. CVETKO, Aleksej. KALČIČ, Miran. KUHELJ, Jože. PLAVŠEK, Nina in RANGUS, Bojan. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s komentarjem. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000.
- BEŠTER, Helena. Pokojninski sistem v svetu in pri nas. Center Marketing International, Ljubljana, 1996.
- CVETKO, Aleksej. Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja po novem zakonu. Bonex, Ljubljana, 2000.
- JACKSON, William A. The political economy of population ageing. Cheltenham: Edward Elgar, 1998.
- KALČIČ, Miran. Socialna varnost: zbirka predpisov z uvodnimi pojasnili. Zavod Republike Slovenije za varstvo pri delu, Ljubljana, 1996.
- KALČIČ, Miran. O razmerju med javnim sistemom pokojninskega in invalidskega zavarovanja in zasebnimi pokojninskimi shemami v Republiki Sloveniji. Delavci in delodajalci. 2005, let. 5, št. 2/3, str. 257-280.
- KAVAR VIDMAR, Andreja. Socialna varnost: študijsko gradivo. Visoka šola za socialno delo, Ljubljana, 2003.
- NOVAK, Mitja. CVETKO, Aleksej. Socialna varnost. Pravna fakulteta, Maribor, 2005.
- PRIJATELJ, Janez. Problemi veljavnega pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji in predlagane rešitve reforme. ZPIZ, Ljubljana, 1999.
- STANOVNIK, Tine. Javne finance. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2004.
- ŠTROVS, Marko. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s komentarji. Lesce: Oziris, 2000a.
- ŠTROVS, Marko. Pokojninsko zavarovanje po novem zakonu. Gospodarski vestnik. 2000, let. 49, št. 6, str. 53-58.
- VODOVNIK, Zvone. Poglavja iz delovnega in socialnega prava. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2004.
- VRTAČNIK, Jana. Pokojninski sistem v Sloveniji. Diplomsko delo, Ljubljana, 2007.

- ŽIROVNIK, Cvetka. Državna pokojnina v sistemu pokojninskega zavarovanja v Sloveniji. Delavci in delodajalci. 2002, let. 2, št. 3/4, str. 473-484.
- ŽNIDARŠIČ KRANJC, Alenka. Kako prevzeti odgovornost za lastno starost: prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000.

VIRI

PRAVNI VIRI

- Konvencija MOD št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti, Uradni list SRJ št. 1/55, Mednarodne pogodbe
- Konvencija MOD št. 128 o invalidskih, starostnih in družinskih dajatvah, Uradni list SFRJ št. 27/70, Mednarodne pogodbe
- Konvencija MOD št. 121 o dajatvah za nesreče pri delu in poklicne bolezni, Uradni list SFRJ št. 27/70, Mednarodne pogodbe
- Konvencija MOD št. 159 o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, Uradni list SFRJ št. 3/87, Mednarodne pogodbe
- Evropska socialna listina, Mednarodne pogodbe, št. 7/99, Uradni list RS št.24/1999.
- Evropski kodeks o socialni varnosti, Mednarodne pogodbe, št. 126/2003, Uradni list RS št. 29/2003.
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1-UPB3). Ur. List RS št. 104/2005
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1-UPB4). Uradni list št. 109/2006
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Uradni list, št. 106/1999

DRUGI VIRI

- Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ljubljana, Vlada RS. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 1997, str. 262.
- TETT, Gillian; CHUNG, Joanna: Death and the Salesman. FT Magazine, February 2007, let. 40, št.3, str. 9-16.

INTERNETNI VIRI

- Staranje prebivalstva Slovenije po projekcijah prebivalstva 2001-2036: Naravna rast nasproti celotni rasti prebivalstva. Radenci. URL:<http://www.stat.si/radenci/referat/MALACIC.doc>, 15.06.2008
- O nekaterih pravicah. Načini poklicne rehabilitacije. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Ljubljana. URL:http://www.zpiz.si/src/pravice/poklicna_rehabilitacija.html, 10.09. 2008
- O nekaterih pravicah. Družinska pokojnina 2008, Kdaj, komu in kolikšna. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Ljubljana. URL:<http://www.zpiz.si/src/pravice/druzinska08.html>, 10. 09. 2008
- Delna pokojnina. Delna pokojnina je vsebinsko gledano posebna vrsta pokojnine... URL:<http://www.pokojnina.net/delna-pokojnina.html>, 10.09. 2008
- DRNOVŠEK, Igor - Pokojninski sistem bodo »modernizirali«. URL:<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija1042213602>, 11.10. 2008
- VERBIČ, Miroslav, MAJCEN, Boris, van NIEUWKOOP, Renger – Sustainability of the Slovenian Pension System. An Analysis with an Overlapping-generations General Equilibrium Model. URL:<http://ideas.repec.org/p/wpa/wuwpge/0507010.html>, julij 2005
- Pokojninska družba A, d.d. Dodatno pokojninsko zavarovanje. URL:www.pokojninskad-a.si/mailling01/322/grafi/6.jpg, 10.09. 2008
- MASTEN, Igor – DeSUS zadolžiti za pokojninsko reformo. URL:<http://www.dnevnik.si/debate/kolumne/1042214229>, 14.10. 2008

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slika 1:	Starostna struktura Slovencev v letu 2000 in napoved za leto 2025.....	14
Slika 2:	Struktura pokojnin po vrstah, junij 2008	23
Slika 3:	Višina pokojnin marca 2008.....	45
Slika 4:	Pokojninske osnove marca 2008.....	46
Slika 5:	Razmerje – pokojnine: plače po letih.....	47
Tabela 1:	Starostna struktura prebivalstva Slovenije po projekcijah prebivalstva 2001-2036 (v %)......	13
Tabela 2:	Povprečna pokojninska doba vseh upokojencev po spolu od leta 2000 do leta 2007, stanje decembra meseca.....	43
Tabela 3:	Povprečna starost prejemnikov pokojnin (brez družinskih in vdovskih), ki jim je prvič priznana pravica do pokojnine, po splošnih in posebnih predpisih od leta 2000 – 2007, stanje decembra meseca.....	44
Tabela 4:	Višina pokojnin marca 2008.....	45
Tabela 5:	Pokojninske osnove marca 2008.....	46
Tabela 6:	Razmerje – pokojnine: plače po letih.....	47

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORICE

Božana Šutić, študentka Fakultete za upravo Univerze v Ljubljani, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Pogoji za pridobitev pokojnine, moje delo, pod mentorstvom dr. Zvone Vodovnik.

Dovoljujem, da se diplomska naloga v pdf obliki objavi v skladu s pravili Fakultete za upravo, na internetu.

Diplomsko delo je jezikovno uredila Manca Nagode.